

Qurucusu:
Adil Minbaşiyev

Gündəlik hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı ilin
iyulundan çıxır

Nº 38 (5870) 10 aprel 2021-ci il

Qiyməti 30 qəpik

İlham Əliyev Putinle Qarabağı müzakirə etdi

Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev telefonla zəng edib.

Telefon səhbəti zamanı Qarabağ ətrafında vəziyyət, Azərbaycan, Rusiya prezidentlərinin və Ermənistanın baş nazirinin 2020-ci il 10 noyabr və 2021-ci il 11 yanvar tarixli bəyanatlarına müvafiq olaraq vəziyyətin daha da sabitləşdirilməsinin müzakirəsi davam etdirilib. Səhbət zamanı xüsusi olaraq sülhün, təhlükəsizliyin və regionun davamlı sosial-iqtisadi inkişafının təmin olunması, həmçinin nəqliyyat kommunikasiyalarının bərpası üzrə işin gedişi ətraf-

İşkəndərin buynuzu var,
buynuzu...

Mehman CAVADOĞLU

Şuşa şəhərini minalardan təmizləyən ANAMA əməkdaşlarının tapdıqları raket qalıqları İkinci Qarabağ Savaşı bitəndən sonra Ermənistanın mühəribə zamanı Azərbaycana qarşı Rusiya istehsalı olan "İskəndər" operativ texniki raket kompleksindən istifadə edib-etməməsi barədə bitməyən mübahisəyə son qoydu. Xatırladaq ki, bir çox erməni siyasetçiləri və generallarının etiraflarına baxmayaraq Rusiya bu raketlərdən istifadə olunmadığını israrla təkrarlayırdı. Kreml elə indinin özündə, yəni ortada daşdan keçən maddi sübutlar olduğu bir vaxtda da öz mövqeyində qalır, Peskovun "xəsis" bir təzkibiylə kifayətlənib "müdrik" susqunluğunu davam etdirir.

Bax: səh.3

Allah rahmat eləsin!

- Atabəylərin, Səfəvilərin, Ağqoyunluların və İllanilərin rəhbərlərinin Roma palaları ilə yazılmaları tapıldı və surətləri Azərbaycana gətirildi Məhz onun sayəsində Vatikanda gizlədilən və ermənilər tərəfindən silinməyə çalışın sənədlər Bakıya gətirildi.

Allah rahmat eləsin!

Rəşad Məcid:
"Dühalar məhv olub"

Məşhur Səlcuq Bayraqdar İTV-nin "Radius" verilişinə müsahibəsində uğur qazanmağın əsas şərti kimi özüne güvənməyin, görəcəyin işə, qarşına qoysduğun məqsədə hədsiz inamın zəruriyini qeyd etdi. Onu da dedi ki, təkcə özünün özünə inanmağın azdır, etrafinın, yaxınlarının da sənə güvənməsi, dəstək vermesi çox vacibdir: ağız büzüb, alınmayacaq desələr, nətəcə olmayıcaq.

Bax bu "etrafin ağız büzməsi, inanmaması" şəkəri bizim ən mənfi cəhətimizdir. Ətrafdakıların belə laqeyd münasibətdən indəyəcən nə qədər istedadın qanadı qırılıb, arzuları reallaşmayan neçə dühalar məhv olub.

Aydın CAN

Ermənin və həm də özümüzün
oldurə bilmədiyimiz... QƏHRƏMAN!

Bax: səh.7

Aqil Abbas

aqilabbas@rambler.ru

QƏDİR RÜSTƏMOVUN
OV MACƏRALARI VƏ
YOLUMUZUN ÜSTÜNƏ ÇIXAN
QARA PİŞİK

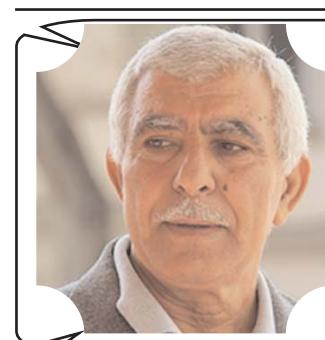
(III yazı)

(əvvəli qəzeti 30 mart və 1 aprel saylarında)

Çox qəribədir, heyvansevərlər var, olsun, yaxşıdı. Amma məsələ nədi? Deməli, bu "heyvansevərlər" mənə nöqsan tuturlar ki, ov eləmək günahdır.

Deməli, yaziq qoyunu yemək olar, dananı, inəyi, camışı yemək olar. Toyuğu, çolpanı, ev qazını, ev ördəyini yemək olar, amma çöl qazını, çöl ördəyini, dovşanı, turacı, qırqovulu yemək günahdır. Niyə, qardaş?

Bax: səh.2

GÜNLÜK LƏTİFƏSİ

Zakir Fəxri avtobusda görür ki, bir nəfər cavan oğlan oturub, qucağında da bir yekə sumka. Bir qoca arvad da ayaq üstə güclə dayanıb. Üzünü oğlana tutub:

- Ay oğlan, görmürsən bu qoca arvad ayaq üstə güclə dayanır? Dur yerini ver ona.

Oğlan:

- O qoca arvad mənim qaynanamadı.

Zakir Fəxri:

- Boyy.... Qardaş onda diziyin üstündəki sumkanı da ver arvad saxlasın, ayaqların ağrmasın.

"Azad edilmiş torpaqlarda erməni vəhşiliyi, vandallığı göz qabağındadır"

Azad edilmiş torpaqlarda erməni vəhşiliyi, vandallığı göz qabağındadır.

Bunu Prezident İlham Əliyev aprelin 9-da BMT Baş Assambleyasının 75-ci sessiyasının prezidenti Volkan Bozkırı qəbul edərkən deyib. Dövlət başçısı bildirib: "BMT-nin bütün qurumları ilə, o cümlədən biz artıq UNESCO ilə six təmasdayıq. UNESCO ilə gedən müzakirələr əsnasında missiyanın göndərilməsi nəzərdə tutulur. Əslində biz münaqişə dövründə dəfələrlə UNESCO-ya müraciət etmişdik ki, faktarəsdirici missiyanı işğal edilmiş bölgələrə göndərsin. Çünkü bizdə olan məlumatə görə, orada bizim tarixi, dini, mədəni abidələrimiz ermənilər tərəfindən dağıdılmışdır ve biz istəyirdik ki, beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən bu məsələ ilə bilavasitə məşğul olan UNESCO gəlsin və bunu təsdiq etsin. Əfsuslar olsun münəqişə dövründə bu təklifimiz cavabsız qalmışdır, ancaq münəqişədən sonra indi missiyanın göndərilməsi gözlənilir. Biz bunu alqışlayırıq. Çünkü azad edilmiş torpaqlarda erməni vəhşiliyi, vandallığı göz qabağındadır. Nə qədər çox beynəlxalq təşkilatlar bunu öz gözləri ilə görsələr, münəqişə ilə bağlı, Ermənistən işğalı ilə bağlı dünya birliyində təsəvvür o qədər də daha geniş olar".

Prezident İlham Əliyev Rusyanın Baş prokurorunu qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 9-da Rusiya Federasiyasının Baş prokuroru İgor Krasnovu qəbul edib.

Görüşdə Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında ikitərefli münasibətlərin müxtəlif sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi qeyd olundu. Bildirildi ki, ölkələrimizin prokurorluq orqanları arasında həyata keçirilən qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq əlaqələrimizin genişlənməsi işinə töhfə vermekle bərabər, ölkələrimiz qarşısında duran təhdidlər, müasir çağırışlar, cinayetkarlığa qarşı mübarizə işində mühüm rol oynayır. Söhbət zamanı əməkdaşlığımızın bundan sonra da genişlənəcəyinə əminlik ifadə olundu, perspektiv məsələlər müzakire edildi.

Tibb Universitetinin əməkdaşlarına fəxri adlar verilib

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Tibb Universitetinin əməkdaşlarına fəxri adların verilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

Sərəncamda qeyd edilir ki, Azərbaycan Tibb Universitetinin 90 illiyi münasibətlə Azerbaycanda tibb elminin və təhsilinin inkişafında xidmətlərinə görə Azərbaycan Tibb Universitetinin aşağıdakı əməkdaşlarına Azərbaycan Respublikasının fəxri adları verilsin:

"Əməkdar elm xadimi"
Allahverdiyeva Lalə İsmayıllı qızı
Bağırova Hicran Firudin qızı
Məmmədov Arif Məmməd oğlu

"Əməkdar müəllim"
Həsənov Faiq Paşa oğlu
Məmmədov Fəxrəddin Nərman oğlu
Məmmədova Zemfira Şahnəzər qızı
Ocaqverdi Zadə Elmira Əli qızı

"Əməkdar həkim"
Bəylərov Rauf Oruc oğlu
Pənahov Nazim Adil oğlu
Poluxov Ramiz Şamil oğlu
Şükürov Malik Əvəz oğlu

Aqil ABBAS

QƏDİR RÜSTƏMOVUN OV MACƏRALARI VƏ YOLUMUZUN ÜSTÜNƏ ÇIXAN QARA PİŞİK

(əvvəli qəzeti 30 mart və 1 aprel sayalarında)

(III yazı)

də oxuyur. Bizi görən kimi oxumağını saxladı. Hami da çəsdi ki, bu niyə dayandır?

Üzünü tutdu bize və dedi:

- Ə, Məllim, bu Seyran səin dostundu?

Təbii ki, toydakılar da bize tərəf çevrildi.

- Hə, dostumdu, Qədir.

- O səin nə təhər dostundu? - Sonra sağ ayağını qaldırdı yukarı, ayaqqabısını göstərdi, italyan ayaqqabılarının tapılmadığı bir vaxtda gözəl bir italyan tuflisi vardi: - Ay camaat, bu ayaqqavını maa Hümbətəliyev Şahin bağışdıyif.

povestimdən xoşhallanıb övladlarına Beyrek adı qoyacaqdılar) övladına Beyrek adı qoyma...

- Ə, Məllim, Allah haqqı, mən Seyrana elə bir söz deməmişəm, özündən uyduruf. - Sonra sağ ayağını qaldırdı yukarı, ayaqqabısını göstərdi, italyan ayaqqabılarının tapılmadığı bir vaxtda gözəl bir italyan tuflisi vardi: - Ay camaat, bu ayaqqavını maa Hümbətəliyev Şahin bağışdıyif.

Sonra da oxuduğu muğamda harda dayanmışdı, ordan davam elədi.

Musiqi bitən kimi gəlib bizlə oturdu. Hal-əhval tutdu və dedi:

- Qalalıların sözü olmasın, havax gedəssən?

- Üç-dörd gün burdayam.

- Sabah heş, yorulmuşux, o birisi gün səni özüm aparajam ova. Amma sallah Şahin gelməsin, o, çox danışır ey.

Xallı Şahin də durub başımızın üstündə.

Qədir qayıtdı ki, sənə bir işim düşüb.

- Nədi?

- Krasnovodskdakı ağıdamlılar maa ikimərtəvəli bir it göndəriflər. Dorikin tulası məim itimin yanında p.. yeyir. Səin əlin uzundu, ona pasport düzəldə bilərsən ki, məim itim Dorikin tulasından daha böyük nəsildəndi, aparım soxum Dorikin gözünə.

Qədir it boğuşdurmayı da sevirdi, xoruz döyüsdürməyi də. Türkmenistandan ona göndərilən it də əslində boğuşmaq üçün idi.

- Yox, bunu eləyə bilmərəm.

- Sən də heş, bir yaralı barmağa çiş eləmədin.

- Qədir, Dorikin tulasını çox istəyirsənə pulunu ver al dana.

- Ə, Dorik Sonya məlliməni satar, amma tulasını satmaz.

Sonya müəllimə 2 nömrəli məktəbdə rus dili müəllimi idи və mənə də dərs demişdi.

Sonra mənim üçün Qədir ən çox sevdiyim mahnısını oxudu: "Neyçün gəlməz"...

... Həmin vaxt yuxumuza da girməzdı ki, bir gün Natəvanın vaxtsız vəfat etmiş oğluna yazdığı bu qəzəl kimi Qarabağ gedəcək və biz hamımız "Neyçün gəlməz" oxuyacağıq.

Tanrıının xoşbəxtliyi idi ki, 33 il sonra "neyçün" gəldi.

Və toydan bir gün sonra Qədirlə getdik üzü güləbətinə, yəni Ağcabədiyə, Ağgölə...

Dostlar, arxası gələcək ey!

Hərdən Qarabağdakı Rusiya sülhməramlılarının komandanı Rüstəm Muradova yazığım gəlir. Adam ermənilərin quşun nə qdər götürür, iyrənə-iyrənə Araiklə gündə neçə dəfə öpüşər, artist kimi ermənilərin üzünə nə qdər güllər.

Bunlar cəhənnəm, həm də təzə nişanlananlara, evlənlərə nə qdər yengəlik edər? Gah yiğib Kəlbəcərin Dədəvənginə aparır, o gün də 300 erməniyiğib Xocavənd rayonundakı kilsəyə gətirmişdi.

Adam nə qdər şəmtutar, şəm yandırar?

İndi də gəlmışdı guya Azərbaycandakı erməni hərbi əsirlərinə yengəlik edib İrəvana aparmaga, əlibos qayıtdı.

Ona görə ki, Azərbaycanda erməni hərbi əsirləri yoxdu, hamısı təhvil verilib.

Azərbaycanda məlum təslimcilik aktından 15-20 gün sonra gəlib Qarabağda cinayət törədən terrorçular var.

Bunu xarici işlər naziri, hörmətli Ceyhun Bayramov da dəflərlə vurğulayıb. Terrorçular isə terror törətdiyi ölkənin qanunları ilə mühabimə olunurlar.

İstiyirəm müraciət edəm Rüstəm Muradova, bizim xalaoğluna da bir yengəlik eləsin. Nişanlanıb, arzusu odur ki, Xocalıdakı dağılmış məscidə kəbin kosdırın. Görən, eşidər?

Nicat NOVRUZOĞLU

NATO-dan Ukrayna ilə bağlı məhüm qərar

NATO rəsmi saytına Ukrayna dilini əlavə edib.

Bu barədə Türkiye mətbuatı məlumat yayıb.

Artıq aprelin 6-dan etibarən NATO saytında Ukrayna dili seçmək olur.

Qeyd edək ki, bundan əlavə saytda ingilis, fransız və rus dillərində məlumat almaq mümkündür.

MEHRİBAN

İskəndərin buynuzu var, buynuzu...

Suşa şəhərini minalardan təmizləyən ANAMA əməkdaşlarının tapdıqları raket qalıqları İkinci Qarabağ Savaşı bitəndən sonra Ermənistannın mühəharibə zamanı Azərbaycana qarşı Rusiya istehsalı olan "İskəndər" operativ texniki raket kompleksindən istifadə edib-ətməməsi barədə bitmək bilməyən mübahisəyə son qoydu. Xatırladaq ki, bir çox erməni siyasətçiləri və generallarının etiraflarına baxmayaraq Rusiya bu raketlərdən istifadə olunmadığını israrla təkrarlayırdı. Kreml elə indinin özündə, yəni ortada daşdan keçən maddi sübutlar olduğu bir vaxtda da öz mövqeyində qalır, Peskovun "xəsis" bir təkzibiylə kifayətlənib "müdrik" susqunluğunu davam etdirir.

"İskəndər" raketləri, daha doğrusu, ondan istifadə ilə bağlı Paşinyanın məlum açıqlaması isə ağır məglubiyyətdən sonra çalxalanan erməni cəmiyyətində əsl şok effekti yaratmış, ölkəni az qala vətəndaş mühərabəsi həddinə çatdırımışdı.

Ancaq indi məlum olur ki, opponentlərinin "İskəndər"lərdən nüfuzda istifadə olunmaması barədə ittihamlarına onun ironiya ilə qarşılanan və baş naziri məsxərə obyektiñə çevirən, hərbi-siyasi çevrələrdə xite çəvrimiş "istifadə etdik, ancaq partlamadı və yaxud, ne bilim, 10 faiz partladı" cavabı heç de naşı bir adamın sərsəmləməsi deyilmiş.

Məlumdur ki, Suşa şəhərində təqribən raket qalıqları "İskəndər" raketinin xarici dövlətlərə satılmaq üçün hazırlanmış ve uçuş məsafəsi nisbetən qısa olan eksport variantına yox, Rusyanın öz silahlı qüvvələrində istifadə üçün nezərdə tutulan daha uzaq mənzilli modelinə aiddir. Bu isə raketin erməni silahlı qüvvələri tərəfindən, yoxsa Gümrüdəki rus hərbi bazasından atılması barədə haqlı suallar doğurur.

Bizim hərbi tariximizin ən şərflərindən biri olan 44 günlük Vətən Mühəribəsinin hələ açılmamış bir çox müəmmələri var ki, heç şübhəsiz, zaman keçidkə onların üstündəki sırr pərdəsi götürüləcək. Müəmmələ hədisələrin daha çox mühərabənin son günlərində, Azərbaycan ordusunun qəti qələbəsinin qarşısında qalınlaşır. Bir mərhələyə qədəm qoymuş vaxtda baş verməsinin özü artıq onun açılışının açarıdır. Naxçıvanda "səhvən", guya dumanlı hava ucbatından vurulan rus vertolyotu, Bakı üzərində zərərsizləşdirilən raketlər, nəhayət, Suşanın Azərbaycanın nəzarətinə keçidiyi ərəfədə "İskəndər"lərlə vurulması və s. bu kimi faktlar həmin günlərdə nələrin baş verdiyiini anlamaya və toxmın etməyə çətinlik törətmir.

Rusiya rəsmilərinin raket qalıqlarıyla bağlı susqunluq nüma-

yış etdirməsinin iki mühüm səbəbi var. Bir tərəfdən onlar arbitr rolu oynamamaq istədikləri bir münaqişədə tərəf olmalarından dolayı narahatlıq keçirir, digər tərəfdən də bu ölkənin ən müqəddəs dəyərlər sistemi olan hərbi-sənaye kompleksinin nüfuzuna vurulmuş ağır zərbədən əndişəlidilər. Bu münaqişənin 30 illik tarixi ərzində Rusyanın həm savaş meydانında, həm də diplomatiya masası arxasında ermənilərin yanında olması heç kimə sərr olmasada, neytrallıq libası həmişə əyinlərindəydi. İndi ortada tekziblələnməz sübutlar olduğu bir vaxtda bu rolü oynamamaq xeyli çatınlışəcək, ən azı psixoloji diskomfort yaradacaq.

Amma bu cür detallar imperiya təfəkkürü və ambisiyaları qarşısında xırda məsələdi. İmperiya şüuru daha çox ikinci səbəbdən, hərbi-sənaye kompleksinə dəyən zərbədən zədələnir. "İskəndər" raket kompleksi Rusiya hərb sənayesinin son illərdəki ən mühüm nailiyyəti sayılır. Onun adı və imkanları ətrafında əsrarəngiz bir halə çəkilmiş, piar qurulmuşdu. Adını böyük fateh Aleksandrın adının şərq variantına uyğun olaraq "İskəndər" qoyulması da şərq bazarına asan yol tapmağa hesablanmış reklam tryukuydu. Şərq bazarının hədəf seçilməsi isə təkcə ordakı hədsiz münaqişə ocaqlarıyla bağlı deyildi, həm də onunla əlaqədar idi ki, Qərbin qapıları rus silahının üzünə çıxan qapanıb.

İndi Rusiya Şuşaya iki "İskəndər" raketinin atılmasında özünün birbaşa və ya dolayısıyla istirakının faş olunmasından daha çox bu raketlərin partlamamasından, yaxud Paşinyanın gülüşlə qarşılanan "10 faiz partladı" tarixi ifadəsinin həqiqətən çəvriməsindən qəzəblədi. Böyük dağdıcı gücə malik bir raketin harasa atılıb-atılmaması onun törətdiyi dağıntılarla yox, hadisədən 6 ay sonra minaaxtarlanların tapdıqlı qırıntılarla üzə çıxırsa, artıq həmin silahın imkanlarıyla bağlı hər şey ayındı, əlavə şərhə ehtiyac qalmır, bazarın bağlanacağı şübhə doğurmur. Bu gün dövriyə buraxılan "ola bilsin, Şuşaya təlim başlıqlı raketler atılıb" kimi tezislərlə də bu dar dalandan çıxməq olduqca müşkül görünür.

Azərbaycanla münasibələri qolizləşdirən ən vacib məqam isə Şuşaya atılan raketin "M" kateqoriyasından olmasına. Əgər həmin raket "E" kateqoriyasına, yəni eksport variantına aid olsayı qınağın qalmazdı. Ən azı, bu raketlərin ermənilərə satılması, daha dəqiqi, pulsuz verilmesi nə gizli fakt idi, nə də beynəlxalq qanun və öhdəliklərin pozulması. Vaxtilə paradada nümayiş etdirilib, məşhurlar onun fonunda qürrelə pozularda selfi də çəkdirmişdilər. Amma "M" versiyası ciddi hadisədi. Onun Gümrüdən atılması Azə-

baycanın etimadını, erməni ordusunu tərəfindən atılması beynəlxalq etimadı itirmək deməkdir. İndi bu boyda qalmaqaldan sonra Azərbaycan hələ neçə il sürəcəyi heç kimə məlum olmayan nizamlanma və bölgədəki ümumi əməkdaşlıq prosesində Rusyanın, onsuza da, heç vaxt güvenmədiyi ədalətinə necə bel bağlaşın?!

Rusiyaya Ermənistən ikitərəfli münasibətlərinin hansı seviyyədə qurulması onların öz işididir. İstiyirələr strateji partnyor olsunlar, istiyirələr süzeren-vassal. Hərçənd, Ermənistən guya müstəqillik qazandıqları bu 30 ilde hər iki tərəfdə hakimiyətdə kimin olmasından asılı olmayaraq məhz süzeren-vassal versiyası işlək olub.

Ölkənin ikinci prezidenti, əli dirsəyinə kimi Azərbaycan xalqının qanına batmış Robert Köçəryan bir müddət əvvəl siyasetə qayıdışının anonsu olan müsahibəsində Paşinyanı Rusiya ilə strateji və bərabərhüquqlu(?) tərəfdəşliq münasibətlərini heçə endirmədə, öz səriştəsiz siyasetiylə ölkəni Rusyanın protektoratına çevirməkdə ittiham etmişdi. Ancaq bu gün siyasi baqajında Putinlə xoş münasibətdən və artıq Ermənistanda da dişlanan Qarabağ separatçılarının ayrı-ayrı dağınıq, nə kam qruplarından başqa heç ne qalmayan bu zat Ermənistanda növbədənənar parlament seçkiləri elan olunandan sonra həkimiyət iddiaçılarının Kremlde başlayan səhəbtine Paşinyanı qabaqlayaraq özünü birinci dürtdü.

İndi kimi Ermənistən baş naziri edəcəyi Putinin öz işididir. Ancaq 10 Noyabr 2020-ci il, 11 Yanvar 2021-ci il bəyənatlarının altında imzası olan bir şəxs kimi neytrallığını qorumaq onun borcudu. Özü də təkcə bundan sonra baş verən hadisələrə yox, olub-keçənlərə münasibətdə də bunu nümayiş etdirməli, o cümlədən "İskəndər" raketiyə bağlı qamaqlı ört-basdır etmək üçün dövriyəye feyk informasiyalar buraxmaqla onu absurdə çatdırmaq əvəzinə konkret izahat verilməlidir. Keçmişin düzgün analizi göləcək münasibətlərin effektivliyi üçün başlıca şərtlərdir.

Absurdun ən tragikomik nümunəsi isə "Pravda.ru" saytından geldi. Saytın şərhçisi Aleksandr Artamonov bu barədə yazdığı səcilləmə məqalədə iddia edir ki, "İskəndər" raketləri Ermənistənə qacaqmalıqliq yoluyla aparılıb: "Azərbaycan və Rusiya mətbuatına sızan informasiyalara görə Paşinyanın bəyənatından sonra başlayan Azərbaycan-Rusiya birgə təhqiqatı nəticəsində məlum olub ki, eksport üçün qadağan olunmuş "İskəndər-M" OTRK-i Rusyanın hərbi anbarlarından əğurlanaraq (!) gizli yollarla Ermənistənə aparılb.

Görünür, Rusiya ərazisində Yerevanın hərbi lobbisinin ma-

raqlarına xidmət edən gizli cina-yətkar şəbəkə yaradılıb. Təssüf ki, Paşinyanın rus istehsalı olan raket haqqında başdanşovdu söylədiyi sözələr göstərir ki, baş nazir bu qanunsuz əməllərdən xəbərdar imişdir.

Sonra müəllif bu cinayətkar şəbəkənin Kracnodardan Xabarovskaya kimi Rusyanın müxtəlif regionlarında fəaliyyət göstərdiyini yazaraq qasidələndən yerdə göz çıxardır. Elə təessürat yaranır ki, sanki səhəbət nəinki ətən əsrin 90-ci illərindəki Rusiyadan, hətta Afrikanın hansısa "itəzan" bir ölkəsində gedir.

Raketin 10 faiz partlamasına gəlincə Artamonov bunu tələmətələsik ölkədən çıxardılması və düzgün istifadə olunmamasıyla izah eleyir və bununla da əslində, rus hərbi-sənaye kompleksinin imicini qorumağa uğursuz cəhd edir. Ancaq ilin-günün bu vaxtı Rusiyadan qacaqmalıqliq yoluyla belə bir strateji silahı çıxarmaq gücündə olan bir şəbəkənin ondan düzgün istifadə ələməkdə çarəsiz duruma düşməsinə kimisə inandırmağa cəhd göstərmək, yumşaq desək, sadələvhəlükden başqa bir şey deyil.

Dünyanın ən böyük fatehlərindən biri olan Makedoniyalı İskəndərin 23 yaşında başlığı və on il davam eleyən Şərq yürüşündən 2300 ildən çox vaxt keçədə də adı bu gün də dillərde dastındı. Fəth elədikləri ölkələrin əhalisi arasında onun qədər populyar olan ikinci bir şəxsiyyət tapmaq mümkün deyil, çünki belə birisi sadəcə olaraq, mövcud deyil. Onun şəninə poemalar yazılıb, dastanlar bağlanıb, haqqında saysız-hesabsız rəvayətlər, əfsanələr dolaşır. Bu gün də populyar olan "İskəndərin buynuzu var, buynuzu" məşhur ifadəsi də dəbilqəsindəki guya Misir allahı Amonun oğlu olduğunu simvolize edən iki buynuzun şərəfinə qoşulub.

Rusiya mütəxəssislərinin yuxarıda dediyimiz kimi əsasən Şərqi silah bazarına hesablanmış üçün bütün istilalarına, töküdüyü qanlara rəğmən yaddaşlarda yalnız müsbət obrayı yaşıyan belə bir fenomen şəxsiyyətin adını verməsi yaxşı düşünləmiş bir piar-gediş idi. Amma heyf ki, Ermənistən onun sıfətini korladı və onsuza da, məhdud bazarını birdəfəlik bağladı. İndi heç bir araştırma və izahat bu silahın nüfuzunu qaldırmaq, buynuzlarını itiləmək gücündə olmayıacaq. Əvvəzdə "Exo Mockva" radiosunun aparıcısı Aleksandr Venediktovun sözlərinə görə Kreml üçün böyük başğrisinə çevriləcək. Çünki istənilən halda "...hərbiçilər PutİN, PutİN isə İlham Əliyevə cavab verməli olacaq. Çünki bu ciddi məsələdi, ağırlı məsələdi. Real cavabı yoxdu".

Regionların sosial-iqtisadi inkişafının təşviq edilməsi

Nº 38 (2219) 10 aprel 2021-ci il

Bu gün Azərbaycan özünün sosial-iqtisadi, hərbi strateji durumuna və eləcə də siyasi sabitlik baxımından həm regionda, həm də dünyada ön sıradə yer tutur. Belə ki, ölkənin uğurlu inkişafı pandemiya şəraitində olmasına baxmayaraq, əldə etdiyi nailiyətlər, xüsusilə Qarabağ probleminin çözümündəki böyük zəfəri Azərbaycanın bir dövlət olaraq imicini yüksəkliyə qaldırdı. Hər kəs ölkənin nəyə qadir olduğunu görmək məcburiyyətində qaldı. Bax,

var. Bu ünvan Masallı rayonu. Təbii ki, Masallı tekçə istoriyyət ilə deyil, həm də bir coğrafi ərazi olaraq tarixi abidələri, ekologiyası, mənzərəsi, iqtisadi inkişafı və xüsusiyyəti əməksevər insanları ilə həmişə diqqət mərkəzində olub. Əgər tarixe üz tutsaq, onda görərək ki, bu coğrafi ərazinin məskunlaşma tarixi 15-20 min il bundan əvvələ gedib çıxır. Azərbaycan ədəbiyyatında böyük xidmətləri olmuş Abbasqulu ağa Bakixanovun, həmçinin Mirzə Seyidəli Kazimbəyoğlunun və di-

nin igidləri xüsusi çəki təşkil edir. Onların igidləyi insana fəxarət hissi bağışlayır. Bu gün Masallı rayonu Azərbaycanın iqtisadi həyatında öz cəkisi, öz yeri olan bir bölgədi.

Burada daha çox kənd təsərrüfatı sahəsi inkişaf etdirilir. Və hələ Sovet dönməmində Masallının ayrı-ayrı sahələr üzrə əldə etdiyi nailiyətlər həmişə diqqəti çəkir. Bu rayonda əkinçilik, maldarlıq, quşçuluq sahələri həmişə öz məhsuldarlığı ilə həm rayonun əməkçi insanların, həm

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkışafı Agentliyi

CƏNUBDA BİR ÜNVAN VAR

belə bir zaman daxilində Azərbaycanın inkişafı programı təbii ki, diqqəti çəkir. Ən azından ona görə ki, ağır, amma zəfərləri müharibədən çıxmış ölkəmiz özünün iqtisadi gücünü qoruyub saxlamaq, həm də artırmaq imkanlarını ele həsablamışdı ki, bugünkü nailiyətlər bir növü təmin edilmişdi.

Yəni Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyevin Regionların inkişafına dair Dövlət Programı çərçivəsində aparılmış dəqiq hesablamalar hər bir kəndin, qəsəbənin, rayonun, şəhərin nəyə qadir olduğunu, nəyi əldə edə biləcəyini öncədən tekçə layihə kimi yox, həm də inkişaf xətti kimi təqdim etmişdi. Elə bu səbəbdəndi ki, biz ayrı-ayrı regionlarımıza üz tutanda hər regionun öz spesifik inkişafının şahidinə çevrilirik.

Azərbaycanın cənub bölgəsində diqqəti çeken bir ünvan

gərlərinin əsərlərində göstərilir ki, bu bölge Azərbaycana səyahət edən Avropa və rus səyyahlarının diqqətini çəkmiş və onlar da bunu öz əsərlərində xüsusi qeyd etmişdilər.

Azərbaycan alımları "Masallı" sözünü şərh edərən göstərir ki, bu toponim dəha çox "məsəl çəkilən yer" anlamını verir. Doğrudur, bəziləri onu "mosul" sözü ilə də paralelləşdirirlər.

Amma bütün hallarda tarixçilərin fikirlərinə böyük saygı ilə demək istəyirəm ki, Masallı bu gün daha çox ziyalısı, əməksevər insani, qəhrəman oğulları və qızları ilə seçilən bir ünvandır. Bu torpaq erməni faşistlərinə qarşı döyüşlərde özünün rəşadətli oğulları ilə bütün Azerbaycanın Qələbəsində böyük söz sahibi oldu. Elə bu qələbədəki əbədi yaşamaq haqqını qazanmış şəhidlərimizlə bağlı məqamları xatırlayanda Masallı torpağı-

də bütün respublikanın ərzaq təminatında böyük rol oynayır. Belə ki, rayonda istehsal olunan kənd təsərrüfatı məhsullarının, xüsusilə taxılçılıq, çəltik sahələrinin genişliyi baxımından həmişə seçilib. Ümumiyyətlə, bu rayonda iqlim və torpaq bir-birini elə tamamlayır ki, ekilən hər bir ağac, torpağa səpilən hər bir dən mütləq mənada öz bəhrəsini verir. Əgər statistikaya nəzər salsaq, onda görərək ki, son illərdə digər rayonlar kimi Masallıda da fermerlər, sahibkarlara gəsətəilən diqqət, ayrılan subsidiyalar və rayon rəhbərliyinin məsələləri ciddi nəzarətdə saxlanması öz müsbət bəhrəsini verir.

Ona görə də Masallıda istehsal edilən kənd təsərrüfatı məhsullarının paytaxt yarmarkalarında da ənənəvi yerini saxlaması bu dediyimizi bir daha sübut edir.

Cənub bölgəmizin inkişaf etmiş rayonlarından olan Masallıda qəsəbə və kəndlərin, eləcə də Masallı şəhərinin özünün görkəmindəki dəyişikliklə həmin inkişafın bariz nümunəsidir. Hər kəs müəyyən zaman kəsiyindən sonra Masallıya üz tutanda mütləq yeniliklə qarşılaşır. Deməli, bu da bir fakt olaraq sübut edir ki, Masallı rayon icra Həkimiyətinin başçısı Şahin Məmmədov və onun komandası rayonun inkişafı, yenilənməsi, eləcə də rayon sahələrinin heyat səviyyəsinin yüksəldiləsi üçün ölkə başçısının qarşıya qoymuşdur. Məsələlərin həllində böyük ürek-

lə ve bacarıqla addımlar atırlar. Nəticədə də Masallının görkəmi de gözəlləşir, Masallı sahələrinin həyatları da. Bu gün Masallıda pandemiyanın yaratdığı çətinliklərə baxmayaraq, həyatın bütün sahələri qanunlar çərçivəsində öz inkişafını davam etdirir.

Xüsusilə rayon gənclərinin böyük zəfərimizdən sonra şəhid ailelərinə, qazilərimizə qarşı olan diqqət və saygısının böyük vüset alması sevindirici haldı. Onlar tez-tez şəhid ailələrini ziyarət edir, bu ailələrin problemləri ilə məraqlanır, maddi və mənəvi dəstək olurlar.

Heç də təsadüfi deyil ki, rayonda keçirilən "Vətən sənə oğul dedi, Şəhidim" ədəbi-bədii kompozisiyasının hazırlanması, "Böyük zəfərin başlanğıcı" mövzusunda onlayn görüşlərin keçirilməsi, həmçinin xeyriyyəçilik tədbirlərinin keçirilməsi dediklərimizə sübut olmaqla yanaşı, həm də Masallı sahələrinin coşqusundan, vətənpərvərliyindən, yurda bağlılığından xəbər verir.

Son illərdə Masallıda tikinti-abadlıq sahəsində həyata keçirilən tədbirlər rayonun, eləcə də onun kənd və qəsəbələrinin mənzərəsini dəyişməklə yanaşı, həm də yeni iş yerlərinin açılması deməkdir. Bu mənada fermer təsərrüfatlarının inkişaf etdirilməsi, tikinti-qurucu-

luq işlərinin genişlənməsi fərdi təsərrüfatların inkişafına dəstək verilməsi rayonun sosial həyatına öz müsbət təsirini göstərir. Əgər koronavirusa qarşı aparılan mübarizənin öncülləri sırasında dayanan Masallı rayonunun bugünkü mənzərəsini bu gün də bir az geniş planda gözdən keçirsək, onda görərək ki, rayon rəhbərliyinin yaratdığı qərargahın fəaliyyəti sahələrə həm kənd təsərrüfatı işlərini vaxtında görülməsinə, həm də öz sağlamlıqlarının qayğısına qalmalarına şərait yaradır. Çünkü sağlamlıqla sosial həyatın eyni səviyyədə düşünülməsi son nəticədə effektiv, yəni uğurlu bir göstəricinin ortaya çıxmasına şərait yaratmış olue. Ümumiyyətlə isə Masallının təbiəti, buradakı qalalar, abidələr, maddi mədəniyyət nümunələrinin rəngarəngiliyi, həyat tərzinin çoxşaxəlliyyi Masallı adlı ünvanın bu günü kimi sabahının da ümidi və uğulu olacağına inam yaradır. Düşünürəm ki, Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyevin digər bölgələrimiz kimi, Masallıya da göstərdiyi diqqət və qayğısı hər zaman olduğu kimi, indi də yüksək dəyərləndirilməklə daha böyük uğurlara vəsilə verəcəkdir.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ

MEDİANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN MƏLİYYƏ YARDIMI İLƏ

ƏDALƏT •

10 aprel 2021-ci il

Faşist generalının qollarını qandallayan azərbaycanlı

Həmzə Sadıqovun qəhrəman adı almasına kim mane olub?

Sergey Stemenko: "O, çox ığid və cəsarətli idi. Yəhudi ailələrini, onların övladlarını ölüm-dən xilas edən Sadıqov qeyri-adı şəxs idi. Amma təssüf ki, onun şərfinə imzalanmış qəhrəmanlıq təqdimatları məlum olmayış səbəblərə görə öz həllini tapmayıb"

Vermaxtin ali rütbəli zabitlərindən olan general İohan Karl Rodenburqun böyük nüfuza sahib olmasının səbəblərindən biri Adolf Hitlerlə yaxın dostluq münasibətləri olub. Onlar hələ gənclik illərindən yoldaşlıq ediblər, gələcək general gələcək führerin siyasi faaliyyətində ona dəstək verib, ən ağır və gərgin vaxtlarda, o cümlədən məşhur "Pivə qiyamı" zamanı Rodenburq Hitleri tək buraxmayıb.

İkinci Dünya müharibəsinə başlayanda

Hitler Rodenburqa böyük inam bəsləyib. Führer ən ağır əməliyyatları ona həvalə edib. Təsadüfi deyil ki, Hitler Stalinqrada cəbhə-

xüsusi bölməyə rəhbərlik edib.

General Rodenburqun Stalinqraddakı fəaliyyəti Moskvani ciddi narahat edib, İosif Stalin bu amansız faşistin nəyin bahasına olursa olsun aradan götürülməsini zəruri sayıb və bu missiyani həyata keçirməyi rəsmi əmrlə Baş Kəşfiyyat İdarəsinə (QRU) tapşırıb.

Beləliklə,

1942-ci ilin sonlarında hərbi əməliyyatların ən gərgin ərəfəsində Stalinqradda yerləşən alman qoşunlarının qərargahının məhv edilməsi ilə bağlı xüsusi əməliyyat hazırlanıb. Rodenburqun qərargahının məhv edilməsi, generalın əsir götürülməsi isə Stalinqrad cəbhəsində çevikliyi, qoçaqlığı, peşəkarlığı ilə fərqlənən azərbaycanlı Həmzə Sadıqova həvalə edilib.

Qeyd edək ki, əslən şuşalı olan Həmzə Sadıqov 1915-ci ildə Ağdam rayonunda anadan olub. 1938-ci ildə hərbi xidmətə çağrılıb. Hərbi xidmətdən sonra Kiyev Artilleriya Məktəbini bitirib, zabit kimi hərbi xidmətə başlayıb. Almanıyanın SSRİ-yə hücumu

vam etdirib və Rodenburqun qollarını bağlayaraq kəşfiyyat qrupuna təhvil verib. Özünü isə dərhal hospitala çatdırıblar.

Rodenburqun əsir götürülməsi dəqiqlər ərzində Hitlerlə çatdırılib. Amma məlumatda bir yanlışlıqla yol verilib. Fürerə məruzə ediblər ki, Rodenburq hərbi əməliyyatlar zamanı həlak olub. Hit-

ler bu informasiyadan sonra rəsmi matəm elan edilməsi haqqında Göbbelsə tapşırıq verib. Lakin bir neçə saatdan sonra məlum olub ki, Rodenburq sağdır və əsirlilikdədir.

Rodenburqun əsir götürülməsi

ilə bağlı Stalinə də məruzə edilib və bu xəbər mühəribə ərefəsində Stalin üçün ən sevindirici xəbərlərdən biri olub. Dövlət Müdafiə Komitəsinin növbəti iclasında Rodenburqun əsir götürülməsi haqqında söhbət gedəndə Anastas Mikoyan xisletinə uyğun olaraq yaltaq təbəssüm və saxta qüruru ilə bildirib ki, alman generalını erməni könüllüləri əsir götürüb.

Bu məsələ Kremlə mübahisə və müzakirələrə səbəb olub. Mikoyan bütün variantlardan istifadə edərək Rodenburqun əsir götürülməsini ermənilərin ayağına yazmaq istəyib. Amma necə? Əsir götürən zabitin və kəşfiyyat qrupunun digər üzvlərinin sağ qaldıqları halda bu cür iddia ilə necə çıxış etmək olar?

Hiyləgər Mikoyan

bunun da yolunu tapıb. Qeyd edək ki, mühəribə dövründə Mikoyanın Stalinqradla six əlaqələri olub. Belə ki, Stalinqradın təchizat və təminat məsələlərinə birbaşa Mikoyan cavabdehlik daşıyib. O, dərhal Rodenburqun əsir götürülməsində iştirak edən kəşfiyyat qrupunun üzvlərini ayırt-ayrı hərbi dairələrə ezmət etdirib. Həmzə Sadıqov isə hərbi hospitaldan "NKVD"-nin hospitalına köçürülləb. Mikoyanın təsiri altında əməliyyatla bağlı Sadıqov "NKVD" əməkdaşları tərəfindən sorğu-suallar tutulub. Bu cür sorğu-suallar sonda ona işkəncə verməklə yekunlaşdır. Sadıqovu məcbur etmək istəyiblər ki, Ro-

denburqun əsir götürülməsində iştirakı olmadığı ilə bağlı sənədlər imzə atısm. Həmzə Sadıqov bundan imtina edib.

Hospitalda çalışan yəhudili əsiləli həkimlərdən biri Həmzə Sadıqova qarşı edilən bu haqsızlıqları görərək Staline Sadıqovun anasının adından məktub göndərib. Bu məktub Kremlə Mikoyanın adamlarının sayısında öz ünvani na, Stalinə çatdırılmayıb.

Məsələdən xəbər tutan

Azərbaycan KP MK-nin birinci katibi Mircəfər Bağırov baş veranlara aydınlıq gotirmək üçün Stalinqrada yollanıb. İki günlük araşdırılmalardan sonra həkimlər məsələyə son qoyublar. Həmzə Sadıqovun bədənidən çıxılan qəlpə Rodenburqun şəxsi tabel silahının gülləsi olduğu sübut edilib. Bu sübutdan sonra Bağırov Beriya ilə əlaqə yaradaraq hadisələri təfsilati ilə ona məruzə edib. Beriya da öz növbəsində Stalinin qarşısında bütün sübut və dəlillərlə alman generalını əsir götürən şəxsin Həmzə Sadıqov olduğunu sübuta yetirib.

Bağırov həmçinin Həmzə Sadıqovun Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adı ilə təltif olunması məsələsinə qaldırıb və bununla bağlı müsbət cavab alıb. Stalinqrad cəbhə komandanlığından Moskvaya Həmzə Sadıqovun təltif olunması haqqında təqdimat göndərilib. Bu təqdimat da Mikoyanın "sayəsinde" öz lazımı ünvanına çatmayıb.

Yüzlərlə yəhudili ailesi Həmzə Sadıqova təşəkkür məktubları ünvanlayıblar. Yəhudilərin cəlladı olan Rodenburq zərərsizləşdirdiyinə görə ona minnətdarlıqları bildiriblər.

SSRİ-nin tanınmış hərbiçiləri

də Sadıqovun xidmətlərini yüksək qiymətləndiriblər. Qaf-qazılları sevməməyi ilə tanınan, ordu generalı Sergey Stemenko öz xatırələrində Həmzə Sadıqov haqqında yüksək fikirlər söyləməkdə "xəsislik" etməyib və o, fikirlərini belə bəlüsüb: "O, çox ığid və cəsarətli idi. Yəhudi ailələrini, onların övladlarını ölüm-dən xilas edən Sadıqov qeyri-adı şəxs idi. Amma təssüf ki, onun şərfinə imzalanmış qəhrəmanlıq təqdimatları məlum olmayış səbəblərə görə öz həllini tapmayıb."

Milliyətcə yəhudili olan, mühabibə dövründə "SMERŞ"-də xidmət edən polkovnik Abram Ratner Həmzə Sadıqovu xilaskar adlandırdı: "Həmzə Sadıqov Stalinqradda yəhudili ailələrinin xilaskarı olub. O, qorxmaz bir zabit idi. Mən heç vaxt onun xidmətlərini unutmayacağam, Həmzə Sadıqov mənim yaddaşımnda xilaskar kimi qalacaq..."

Həmzə Sadıqovun qəhrəmanlığını Ulu Önder Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Sovetinin birinci müavini vəzifəsində işləyərək Volqoqrada səfəri zamanı şəhər sakinlərinə belə xatırladıb:

"Siz Həmzə Sadıqovu tanıyırısunuz? O, Stalinqrad uğrunda gedən döyüşlərdə böyük qəhrəmanlıqlar göstərib, faşist Almaniyanın ən cəllad generalını, İohan Karl Rodenburq şəxsən özü əsir götürüb, həmin əməliyyat zamanı yaralanıb və sonralar aldığı yaralardan həyatını itirib. Polkovnik Həmzə Sadıqov haqqında hansısa bir məlumatınız varmı? Biz öz qəhrəmanlarımızı unutmamalıyıq. Mənim tarixçilərlə səhərlərim olub və onlara bildirmişəm ki, Həmzə Sadıqovun xidmətlərini geniş araşdırıb ictimaiyyətə təqdim etsinlər..."

Həmzə Sadıqovun müharibədə göstərdiyi qəhrəmanlıqlar

Xarici kütləvi informasiya vəsitələrində də işıqlandırılıb. ABŞ, Avstraliya, Rusiya, İsrail və s. ölkələrin mətbuatında azərbaycanlı qəhrəmanın faşistlərə qarşı aparlığı mübarizə haqqında məqalələr dərc olunub.

Əslən Bakıdan olan, hazırda İsraildə yaşayan tanınmış siyasi icmalçi, jurnalist Arys Qut Həmzə Sadıqovun tanınmasında, təbliğ olunmasında xüsusi fəallıq göstərib.

Ümumiyyətlə, Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılmasında xidmətləri olan Arys Qut həm də Həmzə Sadıqov haqqında rus dilində yazılmış "Yəhudi uşaqlarını xilas edən azərbaycanlı kəşfiyyatçı" kitabının müəlliflərindən biridir.

Bu gün İsraildə sözleri Vahid Əzizə, musiqisi yəhudili bəstəkar Salman Rabayevə məxsus olan "İgid Həmzə" mahnısı səsləndiriləndə yəhudilər xilaskar Həmzə Sadıqovu böyük ehtiramla yad edirlər.

Mühabibə başa çatıldıdan sonra Həmzə Sadıqov Leninqradda ikinci hərbi təhsilini alıb. Ancaq Rodenburq əsir götürəndə aldığı güllə yaralarının fəsadları onun xidmətini yarımqiç qoyub. Polkovnik rütbəsinə qədər yüksələn Həmzə Sadıqov doğma yurduna, Ağdamə qayıdır. 1964-cü ildə, 49 yaşında vəfat edib.

Erməni vandalları Həmzə Sadıqovun Ağdam qəbiristanlığında məzarını da dağıdırlar. Sözsüz ki, o məzarlıqdə çox yaşın zamanında bərpa işləri aparılacaq. Bəlkə də faşist xislətlə ermənilərin Qarabağda ucałdıqları Njde Qareginin yeriñə faşistlərə qan udduran Həmzə Sadıqovun abidəsi ucalacaq.

Faiq QISMETOĞLU
faiqqismetoglu@box.az

REKLAM

... Sərlövhəni görən oxucu heç də təccübəlməməsin. Ən azından ona görə ki, biz bu yazımızda kimisə reklam eləməyəcəyik. Heç bizi hər hansı bir insanı reklam eləmək də sərf eləmir. Bu ancaq müxtəlif televiziya kanallarına, özü də özəl televiziyalara sərf eləyən bir addımdır. O mənəda ki, televiziya kanalları pul qazanmaq üçün bəzi hallarda dövlətin və xalqın mənafeyini arxa plana atır, öz maraqlarını daha üstün tutur...

Bizim məmləkət o qədər də böyük bir ölkə deyil. Yəni bu başından o başına getmək üçün ən uzağı 5-6 saat vaxt itirməlisən. Və 5-6 saatdan sonra ən ucqar yerə çatmaq mümkündür. Sözümüz canı odur ki, bu məmləkətde kimin nə işlə məşğul olduğunu dövlətə və xalqa xidmət etdiyini, yaxud öz maraqlarını üstün tutduğunu hamı yaxşı bilir. Yəni hamı yaxşı bilir ki, bəzi televiziya kanallarında reklam olunan bir çox şəxslər, ayrı-ayrı məhsullar və eləcə də digər şəyər yalnız və yalnız reklam olunanın və televiziyalarına maraqlarına xidmət eleyir.

Bir də görürsən ki, budu ha, bir özəl kanal bir falçını çıxarıb onun öncə görməsindən, hər şeydən məlumatlı olmasından və hətta sağlamaz xəstəliklərə çarə tapmasından ağızdolusu danışır. Axi həmin falçı da reklam üçün televiziyyaya bir ətək pul verib. Demək, bir ətək pul verib, ağlina və ağızına gələni danışır. Ağlina və ağızına gələni danışdıǵına görə də tamaşaçılar çox böyük maraq və həvəslə baxır. Hətta reklam olunan bəzi falçılar deyir ki, mən xərcəng xəstəliyinə də çare tapıram. Heç də televiziya tamaşaçılarının hamısı savadlı, dünyagörüşlü və emlili deyil. Xüsusən də falçılara və digər əlləm-qəlləm adamlara inananlar aşağı təbəqənin insanlarıdır. Daha doğrusu, xurafata və cəhalətə düşər olanları.

Televiziya çıxışından sonra o falçıların qapısının ağızında adamlar növbəyə durur. Bir dəfə də belə kişi falçılardan birinin yanına 10-15 il bundan əvvəl bir xanım gedir. Görür ki, onun həyətində 100-ə qədər adam növbəyə durub. Amma falçının "koordinator"larından biri ona yaxınlaşıb deyir ki, növbəsiz keçmək istəyirsənse, "beş şirvan" ver, sənə kömək eləyim. Sonra da əlavə edir ki, falçının da özünə 20 "şirvan" verərsən. Bir saat gözlədikdən sonra o "koordinator" xanımı falçının yanına salır. Falçıya dərdini danışır, deyir ki, hər gün evdə dava-şəvadı, ərimla bir-birimizi qırıraq. İndi mənə bir dua yaz, məhraban olaq. Falçı da bir yuxarı baxır, bir aşağı, deyir ki, 20 "şirvanımı" ver. Xanım pulu verir. Falçı deyir ki, mən sənə bir dua yazacam, daşdan keçəcək. Amma bu duanı kağıza yox, sənin sinənə yazmaliyam. Qadın da ona inanır və sinəsini açır. Sinəsini açanda falçı əlinə qələmələ guya sinəsinə nəsa yazır. Qadın da görür ki, bu kişinin fikrindən başqa şey keçir. Hay-küy qaldırır və falçı yalvarır ki, qışqırıb

eləmə, ala iyirmi şirvanını da verim, çıx get! Sən özün razı olmadın mən duanı axıra qədər yazım. Amma yarımcıq da olsa, dua keçərlə olacaq. Heç bir ay keçmər ki, həmin qadın ərindən ayrırlı...

Bu epizodu nəyə görə xatırladım? Çünkü televiziyalarda reklam olunan belə adamlar ancaq dələduzluqla gəlib bu mərtəbəyə çatıblar. Ona görə televiziyyada reklam olunurlar ki, müştərilərin sayı çoxalsın. Tay onları düşündürmür ki, kim bədbəxt olacaq, kim də daha pis duruma düşəcək.

İndi də əksər özəl televiziya kanalları bir çox həkimləri reklam edirlər. Hansı ki, bu həkimlərin yanına reklamdan əvvəl bir o qədər də xəstə gəlmirdi. Özəl klinikalarda işləyən bəzi həkimlər özlərini reklam etdirməklə çoxlu sayda pasiyent toplayır. Elə reklam olunan həkim var ki, gün ərzində 40-50 xəstəni 50 manadan qəbul edir. Görün, bu nə qədər pul deməkdir. Həmin xəstələr də reklama aldاناq həkimlərin qəbuluna gəlir, növbəyə yazılsın.

Bir həkim var, adını deməyəcəm. Reklam olunmamışdan əvvəl bir-iki xəstəsi olardı. Elə nə vaxt da zəng eləyirdin, deyirdi boşam, gəlin! Amma televiziyyada reklam olunandan sonra həmin həkimin qəbuluna düşmək müşkül işə çevrilib. Ən azından bir həftə qabaq növbə tutmalısan. Və bu növbəni tutandan sonra 50 manat ödəyib o həkimin qəbuluna düşmək olar. Artıq bəzi xəstələr həkimin reklamına bir o qədər də inanırlar. Deyirlər ki, onun etdiyi müalicənin elə də effekti yoxdu. Bir həkim deyir ki, bu metod düzgün deyil, bir həkim də deyir ki, düzgündü. Mən xəstələri belə müalicə eləyirəm. Hər ikisi də özəl televiziya kanallarında reklam olunur. Yaxşı bizim xəstələr də bilmirlər ki, yerli həkimin yanına getsin, yoxsa Türkiyədən gələn həkimin yanına.

İstanbulda çox məşhur bir kardio-cərrah var - doktor, professor Mehmet Saleh Bilal. Bir dəfə dedim ki, həkim, siz niyə Bakıya gəlmirsınız? Ancaq Amerikaya, Almaniyaya gedirsiniz? O da dedi ki, mən Amerikaya, Almaniyaya getmirəm, onlar məni ən mürkəkəb ürək əməliyyatına dəvət eləyirlər. Mən də həmin əməliyyata öz komandamla gedirəm. Bəzən elə olur ki, 10-15 gün xarici ölkədə açıq ürək əməliyyatı aparırıq. Qiyməti də çox bahadır.

Yaxşı həkim heç vaxt Türkiyədən gedib Bakıda 50 manata xəstə qəbul etməz. Və yaxşı həkimi hər bir məmələkətdə, hər bir ölkədə yaxşı tanıırlar. Çox təəssüf ki, bu cür dünyasöhrətli həkim bir dəfə də olsun ölkəmizdə olmayıb. Amma əksər özəl klinikalara baxırsan ki, Türkiyədən gələn həkimlərdi. Biz demirik onlar yaxşı həkim deyil. Təbii ki, aralarında yaxşı həkimlər də var. Amma elələri də var ki, özəl klinikalarla əlbir olub camaatın dərisini soyurlar. Axi bu cür həkimlər həm də reklam olunur.

Bizdə bir məşhur göz həkimi də var. Amma onun xəstələrinin çoxu heç də razılıq eləmir. Televiziyyada danişanda elə danişırılar ki, camaat da ona inanır və qəbuluna gedir. Mənim bir dostum var. Deyir ki, həyat yoldaşımı həmin məşhur həkimin yanına apardım, o da xanımımı bir neçə dəfə əməliyyat elədi. Amma bu əməliyyat heç bir effekt vermedi. Indi xanımım görmür və yataq xəstəsid. Hansı ki, mənim bir ətək pulumu almışdı ki, yaxşı olacaq. Yaxşı, xanımım indi görmür, heç olmasa əməliyyata verdim pulu qaytarın. Heç bu barədə danışmaq belə olmaz. Pul deyəndə daş atıb başını tutur və deyir ki, o qədər dava-dərmana pul xərcləmişik. Pul qalıb ki, size qaytaraq?

Bizim öz günahımız da var. Günahımız bilirisiniz nədən ibarətdi? Televiziyalarda bir həkim reklam olunan kimi, o dəqiqə ona inanıb sel kimi yanına axışırıq. Hətta günlərlə, həftələrlə növbə gözləyirik. Bir də camaati bir o qədər qınamalı deyil. Çünkü insanlar düşünür ki, əgər bir həkim, hər hansı bir məhsulu televiziya reklam edirə, deməli, buna inanmaq olar. Başqa sözələ demiş olساq, insanların təfəkküründə Sovet dövründə belə bir fikir formalışab ki, televiziyalarda nə göstərsələr, nə danışalar, hamısı doğru və düzdü. Orda yalan şey ola bilməz. Amma yazılı camaat tay onu bilmir ki, indi özəl televiziya kanalları pul qazanmaq üçün nəyi desən reklam etməyə hazırlıdı.

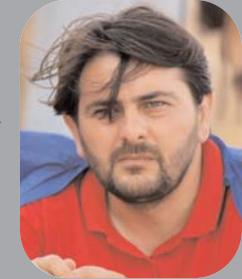
Bu gün əksər özəl kanallar iki peşə sahiblərinin daha çox reklam eləyir: həkimləri və müğənniləri! Vələlah, yaxşı həkimin, yaxşı müğənninin və yaxşı sənətkarın reklama ehtiyacı yoxdu. Məgar Seyid Şuşinski, Xan Şuşinski, Əbülfət Əliyev, İslam Rzayev, Şövkət Ələkbərova, Əlibaba Məmmədov, Zeynəb Xanlarova, Yaqub Məmmədov, Sara Qədimova, Qədir Rüstəmov reklam olunurdu? Yüz il əvvəl və yüz il sonra da onlar seviləcək, dinləniləcək və yadda qalaçaq. İndi reklam olunan "müğənnilər" sabun köpüyü kimi 3-4 ildən sonra yaddan çıxacaqlar.

Istedadlı sənətkarın, musiqiçininin, həkimin və keyfiyyətli məhsulun heç vaxt reklama ehtiyacı yoxdu. Çünkü onlar brenddilər. Əgər bir şey, bir məhsul hər gün televiziya kanalında reklam olunursa, deməli, onun keyfiyyəti yüksək deyil. Və eləcə də hər hansı həkim, müğənni və digər peşə sahibi televiziyyadan düşmürsə, "bundan yoxdur" deyirlərsə, bilin ki, o, boş şeydi.

... Hər şeyin yaxşısını tapmaq olar. Sadəcə olaraq, onu axtarib-aráyb üzə çıxarmaq lazımdı. Yoxsa reklamlara inanıb sonradan özünüñən başına olmazın müsibətini açmayı. Ən azından ona görə ki, bu gün reklama inanıb çətin durumda və ağır vəzifəydə olan nə qədər insan var. Xüsusən də insan taleyi və oynayan adamların sağlamlığına biznes marağı ilə yanaşan, reklam olunan o həkimlərdən özünüñə qoruyun!..

Səxavət Məmməd

Mühəribənin özü nə qədər çətindirsə,

post-mühəribə dövrü də o qədər ağırlı və sancılı olur. Bütün mühəribələr dən sonra fəsadlar baş verir. Mühəribələrin sonlarında kriminalallaşma olub. İkinci Dünya, Vietnam, Əfqanistan mühəribələrindən sonra da kriminal vəziyyət dəyişib, intiharlar artıb. Bunlar fərziyə deyil. Kifayət qədər kitablar yazılıb, filmlərə də yəqin baxmısınız. Azərbaycan xalqı daha çox məişət yönü oldugu üçün bizdə kriminal tərəf çox qabarmasa da, intihar, özünə zərər vermə halları çox olub. Elə götürək birinci mühəribənin sonunu. Kriminala meyillilik biraz hiss olundu, həbslərlə buna son qoyuldu. Qazilərin xüsusiylə özünü yandırması halları çox oldu. 44 günlük mühəribənin sonu da intiharları özü ilə gətirdi. Bəzən deyirlər, bu xəbərlər çox yayılmışın, insanlar təsirinə düşür. Razi deyiləm. Bu nəticə ilə mübarizə üsuludur. Səbəb aradan qaldırılmalıdır. Mühəribə insanları dəyişir.

Baxırsan, QHT-lər belə ərzaq yardımını ilə məşğul olurlar. Maddi çətinliyi olanlar çoxdur. Məsələ ondadır ki, onlara maddiyatdan dəha çox reabilitasiya lazımdır. Mühəribə davam edən zaman belə yazmışdım ki, iştirakçıların cəmiyyətə qazanılması üçün işlər görülməlidir. Hansısa bir iş görülüb? Sizi bilmirəm, gözüüm dəymir. Əslində mühəribəyə hazırlıqla paralel post-mühəribəyə də hazırlanmalı idik. Ortada heç nə yoxdur. Veteranlıq məsələsini bir yerə çıxara bilməyiblər. Reabilitasiya məsələsi necə olacaq?

İntihar edənlərin bir neçəsinin yaxını ilə danışmışam, deyirlər, danışış-gülürdü. Yəni, özləri belə şoka düşürlər. Təkcə əlil olmuş, xəsarət almış yox, hamisini nəzarətdə saxlamaq lazımdır. Panik atakdan intihar edənlər xaric digərləri gözlənilməz intiharlardır. Bir hadisə hamiya eyni cür təsir etmir. Ona görə heç kim bilmir onların aldığı travmalar nə vaxt bürüze verəcək. Cəmiyyətin yardımını günü qurtaran bir şeydir. Dövlət ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün çağırıldığı vətəndaşlarını qorunmalıdır. Bu məsələnin üstünə düşməkdə ləngidikcə fəsadlar coxalacaq.

**Çin meydan oxudu:
ABŞ-a imkan
verməyəcəyik**

Çin hökümeti ABŞ-in sanksiya tətbiq etdiyi superkomputer istehsalçılarının müdafisi üçün tədbirlər hazırlayırlar.

Bunu Çin Xarici İşler Nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi deyib. O, Çinin ABŞ-a qarşı adekvat addımlar atacağını bildirib.

"ABŞ beynəlxalq yüksək texnologiyalar bazarında öz monopoliyasını qorumaq və hegemoniyasını təmin etməye çalışır", - o vurğulayıb.

Qeyd edək ki, ABŞ Çinin 7 texnologiya şirkətini qara siyahıya salıb. Vaşinqton bu şirkətlərin Çinin hərbi məqsədləri üçün superkomputer yaratdığını bildirib.

MEHRİBAN

ƏDALƏT •

10 aprel 2021-ci il

Erməninin və həm də özümüzün oldurə bilmədiyimiz... QƏHRƏMAN!

Hər bir millətin tərbiyəsi -
Hnin bariz ifadəsi onun
gündəlik mətbuatında
və ədəbiyyatda təşəkkül tapır,
milli dəyərlərin nə dərəcədə qiy-
mətləndirilməsi və tabliği isə döv-
lətin sərgilədiyi sayıyla dəyərini
alır!

Ümumiyyətlə, erməni üzərində
qəlebə qazanmışdır? Ermənistən
bir qarış torpaq itirmeyib, dövlət
strukturlarında hər şey yerində, də-
fələrlə keçirdiyi demokratik seçki-
lərin növbətisino gedir! Dövlətcili-
yi üçün də heç bir təhlükə yoxdur!

Bələ bir dönəmdə

**qalib olan bu ölkənin milli qəhrəmanı İbad Hüseynovun özünün
və ətrafinin ətrafında qaldırılan
hay-küy nə üçün? Birinci və ikinci
Qarabağ savaşından qəhrəman kimi
çıxan İbad Hüseynovun azərbaycanlılarla da savaşıb qəhrəman
olmağıni sübut etmək borcu var?**

İbad Hüseynovla ofisinə gedən-
də düşündüyüm bir şey vardi və
həmişə sevdiyim ən əziz insanlara
demişəm: "sənin üçün ölmək çox
asandır, səni sevmək üçün yaşamaq
qəhrəmanlıqdır!"

İlk dəfəydi bu ifadəni bu vətən
ürün döyüşənə aid edə bilirdim!

İbad Hüseynovdan başqa hamı
ən asan olani bacardı: bu vətən
ürün döyüşəndə olmayı, amma heç
birinə İbad Hüseynov kimi döyü-
şüb sağ qalmaq nəsib olmadı: Al-
lahverdi Bağırova, Fred Asifə, Ra-
miz Qənbərova, Əliyar Əliyev, Rövşən
Cavadova... bu yazını həm
də onların her birinə ithaf edirəm!

Düşmənin öldürə bildikləri bir
yana, öldürə bilmədiklərini bizim
özümüzün öldürməsinə görə!

Bu xalq çox pis döyərlərə rəvac
verməyə başlayıb: qəhrəman oldu-
ğunu sübut etmək üçün düşməndən
başqa, gorək həm də öz xalqınla
vuruşub sübut edəsen!

Azərbaycan və azərbaycanlılara
qarşı vuruşanları qəhrəman, düş-
mənlə döyüşenləri urvatsız etmək
məqsədə əvvəlib!

Erməniylə vuruşan,

**ən azından 11 uğurlu əməliyya-
tin təməlini qoyan köşfiyyatçı, xü-
suslu təyinatlı İbad Hüseynovla gö-
rüşə gedəndə fikirləşdiyim daha
bir şey vardi: görəsan, İbad bəy də
sonucda öz xalqıyla vuruşa qalxa-
caqmı (Rövşən Cavadov, Rövşən
Əkbərov, Surət Hüseynov kimi),
bikacaqmı məqsədi xalqı tutalqa-
sından məhrum etmək olan bu iy-
rəncə kəmənpətiyaların kəmənpətiy-
alarından?**

İbad Hüseynova sual vermedim!
Danışmasını istədim.

İstədim özü danışın, görün,
əleyhdarlarının dediyi "certa"lar -
ştrixlər, xarakter onda varmı?

İstədim qızışın, görün onun
döyüşü jesti, vərdisi varmı?

Bu yazını oxuyan hər kəs bilsin,
tanıldığı hər kəs də desin: İbad bəy
onun əleyhinə yazanların heç bir
arqumentinin ifadəsi deyil!

Bu yazını oxuyan hər kəs bilsin,
tanıldığı hər kəs də desin: İbad bəy

kəşfiyyatçıdır, xüsusi toyinatlıdır,
qəlbində-ruhunda, cismində bir
düşmən bəsləyir və ona qarşı alov-
ludur, qəzəblidir, kinlidir, o düş-
mən... işgalçi ermənilərdir, heç bir
halda xocavəndli, müğənli, qara-
qachlı, ağdamlı, şüsalı azərbaycanlı
yox!

Və...

mən sovet ordusunun kəşfiyyat
batalyonunun mexanik-sürücüsü
olsam da, sıravi əsgərdən başqa,
həm də jurnalisticanın tələbəsiyim
və batalyonun anbarında Türkiyələ
sərhəddə olan Ermənistən
və ermənilərden türklərə qarşı
necə istifadə etmək barədə "həyə-
can" siqnalı verildiyi halda, hansı
addımların atılmağı barədə intruksiyaları-təlimatları oğrun da olsa,
oxumağı bacarmışdım! Öyrəndiyim
ilk bu olub ki, həmişə müsahibini
(istər dost, istər düşmən) özündən
çıxarmağa və həm də təbii-ruh
halına gətirməyə əsas amil onu
da nişdirməgə təhrük etməkdir! Necə
və hansı formada, bu incəlik qoy
qalsın!

**İbad bəy danışmağa başlamış-
dı!**

**Mənə onun nə danışmağı, nə
deməyi, nəyi deməyi, necə deməyi
marağılıydi - amma üz-üzə oturdu-
ğum İbad bəyə həddən artıq etin-
siz, bic baxışlar altında etinadsız-
lıqla nəzər yetirməyim onun üçün
idi ki... dursun ayağa, etdiklərinin
birini əməlla-hərkətlə etsin!**

Döyüş epizodlarını

həqiqi döyüçü danışmır, necə
etdiyini nümayiş etdirir!!! - elemen-
tar bir misal: professional bok-
su yumruğu necə atıb, nokauta
saldığını sözlə demir, göstərir!

İbad bəy, kəşfiyyat olaylarını
daniş... vecime deyil! Saysız-he-
sabsız kəşfiyyat əməliyyatlarından
itkidən başqa heç nə məni tərpət-
mir: adıçə cippiltiya yol verməyən
keşfiyyatçı İbadın danışdıqları dö-
yüşə hazırlaşan zabit, əsgərlər
üçün önemlidir! Mən o İbaddan
yazmağa gəlməmişəm!

Mən ermənilərin 1988-ci ildən
bəri başladığı işğal dönməndə İLK
DƏFƏ erməni qulağı və başı kəsən
İbadı görmək istəyirəm!

Aslan dayı, Aqıl Alişov danışdı-
rırlar, İbad bəy hələ də 11 dəfə
keşfiyyata gedəcək - dinləmək qabiliyyətim yüksəkdir, amma və la-
kin...

Mən İbad Hüseynovun erməni-
yə nifrətini görmək istəyirəm: ilk
dəfə niye və nə üçün, haçan yara-
nib? O nifrətin səbəbini deyəndə
inandım İbad Hüseynova - erməni-
lər hələ torpaqlarımızı işğal etmə-
yəndə! Münaqışlı bəyanatlar sə-
gilənəndə!

**Mən erməniyə nifrətə 1987-ci
ildə başlamışam! Xislətini biləndə!**

**İbad Hüseynov nə danışdı,
düz danışdı: rusların ermənilərin
ot tayaları altında gizlətdiyi hərbi
texnikanı yandırmışıyla başlayıb -
ruslar ermənilərə toxunulmazlığı
təmin etmək və dəstək üçün xoc-
vəndliləri təhqirəmiz formada, si-
lah altında avtobusdan düşürdüb,**

**yoxlayıb yola salandan sonra! Əs-
gərlilikdən yenicə qaydan gəncin
bu dəstəyə etirazı ilk olaraq bu
olub!**

İbad Hüseynov yənə kəşfiyyata
gedir, yenə qayıdır, yenə "qulaq"
götürir, yenə qulaq kəsir, dinləyi-
rəm: o, döyüşüb, edib, mən niyə
qulaq asmayım ki, 220 il bizi, xal-
qımıza, dövlətimizə ləkə vuranlara
verilən layiqli cavabları??!

Amma mənə İbadın ayağa dur-
ması, qızışması lazımdır!!!

SÖZARASI: Biz sovetin qəhrə-
manlarını paradlarda görürdük, öz
döyüş qəhrəmanlarını görməyə
imkan tapmadıq həm işğala görə,
həm də öldürüldüklinən görə!

İbad Hüseynov Azərbaycanın
canlı vo diri gördüyü milli qəhrə-
man adı alan ilk döyüşçüydü!

Ürəyimdə, düşüncəmdə İbad
bəyə əsəbləşirdim artıq: ay zalim,
dur ayağa, göstər! Sonra özümən
sa-ki-tləşdirirdim: İbad bəy neyləsin
axı, öyrəşib ütülü-kramxallı-qal-
saklı müxbir və müxbirələrin möq-
sədli suallarına verdiyi ütülü cavab-
lara! Amma yox, İbad bəy yavaş-
yayaq qızışır, gözlərim işıldayır,
sanki anlayır ki, əsgərimiz "vur,
komandır, vur" deyən kimi, içim
çalxalanır, "bəy, kəs bu oğraşın
başını!"...

**Danışdıqca dalğası -
koordinati həmin
dalğaya-koordinata köklənən**

**İbad bəyin qəfil ayağa durması,
artıq birəbir, anbaan təkrarı, düs-
mənin daha bir idbarının zərərsiz-
laşdırılması, saatına, vaxtuna qədər
dəqiq ifadəsi və həm də... İbad bəy
üçün... başını kəsdiyinin kim ol-
masının heç bir önəmi olmaması:
o, Azərbaycana xor baxan gözləri,
düşmən kimi düşünən başlardan
daha birini məhv etməyin həzzini
yaşayır!**

Elə mən də!
Bu, bizim düşük düşüncəmizdir:
məhz Monte Melkonyanı öldürüb
ya yox, yox, o öldürməyib, dədəm
Məmməd öldürüb!

Mən İbad Hüseynovun erməni-
yə nifrətini, başını kəsməsindən zövq
aldım!

ERMƏNİNİN!!! - bu dövlətin,
bu xalqın düşməni olan erməninin
və hər kəsin başının kəsilməsini is-
tediyim üçün!

Və... mən bu sevgini hər bir kə-
sə bəsləyirəm: Monte Melkonyanı
oldurməyən Rey Kərimogluna da,

İlham Tuması da, Fərəc Kərimliyə
də, Vəqif Hüseyinə də, Emin Piriyə
də, Taleh Şahsuvarova da, Nəsimi
Şərefxanlıya da!

**Ramiz Qəmbərov Monte Mel-
konyanı öldürməyib, Əliyar Əliyev
də, Hikmət Mirzəyev də, Rövşən
Cavadov da, Mais Bərxudarov
da... yüz minlik Azərbaycan Ordu-
sunun 44 günlük savaşdan qalib
kimi çıxan bütün digər əsgər və za-
bitləri də!**

**Məgər İbad Hüseynov təkcə
Monte Melkonyanın başını kəsdi-
yin görəmə qəhrəmandır, qəhrə-
manımdır!?**

Her bir erməni Monte Melkon-
yandır, amma hər bir azərbaycanlı
Ramiz Qəmbərov, Əliyar Əliyev,
Hikmət Mirzəyev, Rövşən Cavadov,
Mais Bərxudarov, İbad Hüseynov
deyil! Baxmayaraq ki, hər bir azərbaycanlı
qanıyla palçığımızi vətənən
da nişdirməgə təhrük etməkdir! Necə
və hansı formada, bu incəlik qoy
qalsın!

**İbad Hüseynovdan ayrılıkda,
ürzimindən həm də bu keçidi: Xoc-
avəndə adını gördüküm "İbad zir-
vəsi" sənə halal olsun!**

**Xocavəndə şəhidlərin ruhuna
ucaldılmış abidədə yazılan ifadə
həm də Sənə halaldır: "bu vətən
sizə borcludur!"**

məyə küçələr bəxş edən qəhrəma-
na "küçə uşağı" münasibəti bəslə-
məyin! Siz "küçə uşağı" ola bilərsi-
niz, amma axı o döyük qəhrəmanı-
dır!

**İbad Hüseynovdan ayrılıkda,
ürzimindən həm də bu keçidi: Xoc-
avəndə adını gördüküm "İbad zir-
vəsi" sənə halal olsun!**

**Xocavəndə şəhidlərin ruhuna
ucaldılmış abidədə yazılan ifadə
həm də Sənə halaldır: "bu vətən
sizə borcludur!"**

Həyatının anlamı

vətən üçün döyük və döyük dos-
tlarına sədəqət olan adamdan-qəh-
rəmandan ayrılanca bircə fikrinə
cavab vermədim, özünə də deyə
bilərdim, amma yazıda deyirəm:
İbad bəy elə ürəklə dedi ki, 11
əməliyyatı tək keçirmişəm, həmən
istədim cavab verim, amma ovqatı
korlamadım - bu dünyadan ən varlı
adamı Rokfeller deyirdi ki, bir insa-
nın varlanması, milyoner, milyar-
der olması üçün ən azından yeddi
nəfərlik komandası olmalıdır!

Sənin komandanın özündən baş-
qa daha altı üzvü var, əziz Milli
Qəhrəmanım: sənin köşfiyyatçı
dostlarınız, sənin qardaşlarınız, sən-
inə əsgərlərin, komandırın və xalqın!

Bu ölkədə hətta milli qəhrəmanı
hami sevmir, şəhidinə belə dil uz-
adılır, sən deyəndə ki, mən 11 əmə-
liyyatı tək keçirmişəm, onda əleyh-
darların deyə bilir: "Əbülfəz Elçi-
bəyin kadri 31 ildir icra başçılarından",
halbuki bütün toxum-tayfası Elçi-
bəy işğindən boy atıb, alverə onun
adiyla gedib, çörəyə, vəzifəyə El-
çibəy adıyla çatıb!

**Bu məmələkat elə bir məmələkət-
dir ki, düşmən Monte Melkonyan-
ın və yüzlərlə ermənin başını
qulağına kəsə bilərsən, amma har-
dan bitməsi bilinməyən nacinslə-
rin dilini yox!**

Əziz Milli Qəhrəmanımız, ətra-
findakılardan-dögəmlərindən baş-
qa, kim bilməsə də, mən bilirom ki,
44 günlük savaşda sənin xidmətlə-
rinə olub və ölkə Prezidenti Sənə
hansı xidmətlərinə görə 28 il qeyri-
rəsmi daşıdıqın "Milli Qəhrəman" adını verib!

Sevindiricidir: bu xalqın İbad
Hüseynov kimi "Milli Qəhrəmanı"
var... Türkiyədə, Rusiyada adına
küçələr verilən, haqqında kitablar
yazılan!

Kədərlidir: heç bir kitab oxuma-
yan "küçə uşaqları" kimlər üçünsə
dil, kimlərinə dili olur!

**SON SÖZ ƏVƏZİ: Haqqında
kifayət qədər yazılış İbad Hü-
seyovdan yazziğım bu yazıyla
bitmədi döyüncələrim - bu, bir
görüşün təəssüratıydı yazıdan
çox, növbədə... haqqında yazılan-
ların hamisini oxuyub bitirəndən
sonra bu xalqın**

Obulfet MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

ONUN DİQQƏT VƏ SƏMİMIYYƏTİ TUTIYƏDİ...

Fəxrəddin Teyyubun şeirlərindən şairin doğum gününə baxış

Hər dəfə "Ədalət" qəzetiinin səhifələrində ədəbiyyat nümunələri çap olunur. Və hər dəfə də mən təqdim olunan bu yazınlara oxucuların münasibət gözləyirəm. Söhbət imza sahibindən getmir. Yəni kimin şeiri, hekayəsi olmasından asılı olmayaraq, oxucunun ruhunu oxşayan, diqqətini çəkən, hətta ən gənc və yaxud da tənmiş bir müəllifin imzasının diqqəti çəkməsi zənnimcə həm müəllifin, həm də mətbə orqanın uğurudu. Bax, bu mənada artıq mənim özüm üçün dəqiqləşdiriyim və səbirsizliklə gözlədiyim önemli ziyalılarımız var. Onlardan ən çox dəyərli ziyalımız, şairimiz Ramiz Məmmədzadə və şair Fəxrəddin Teyyubdur. Bu hər iki şəxs "Ədalət" in səhifəsində işiq üzü görən və ədəbiyyatla, incəsənatlə bağlı olan, tariximizi təqdim edən istənilən yazıya mütləq mənada münasibət ifadə edirlər. Və mən də hər zaman oturub onların zəngini gözləyirəm. Bu zənglər təşkkür də olur, irad da, hətta tövsiyə də...

Mən bu qısa girişin elə-bele xətir-xoş etmek üçün yazmırıam, nə də kiməsə hesabat vermirəm.

Sadəcə olaraq, bir söz adamının, bir dəyərli şair qardaşımın doğum günü ərəfəsində onun məndə, yəni oxucusunda oytadığı duyuları bir gül dəstəsi kimi, çiçək topası kimi qələmin gücü ilə dəstələmək və oxucu öünüə çıxarımaq istəyirəm.

Katirimdədir, bir dəfə yazılarımın birləşmədən onun barəsində vurğulamışdım ki, qiyabi tanıdığını şairi mənə gözəl şairəmiz, mərhum Fərqanə Mehdiyeva təqdim etmişdi.

Və həmin təqdimatda onun işlətdiyi "qardaş" sözü məndə öncədən bir məraqə yaratmışdı. Çünkü Fərqanə xanım insanlara münasibətdə səmimi olduğu qədər də dəqiq idi.

Ona görə də Fəxrəddin Teyyubla bağlı onun işlətdiyi "qardaş" sözü artıq mənim qəlbimdə, yaddaşımıda qıçılcıma çevrilmişdi. Məhz həmin qıçılcıma sonradan işığa çevrildi. Həqiqətən gördüm ki, ona qardaş demək olar, hətta lazımdı. Və...

Bəli, çox tez-tez telefon əlaqələrimiz olur, çox seyrək görüşürük. Səbəb də məlumdu - həm pandemiya, həm də həyat problemləri.

Amma telefon bağlantılımızda onun nəfəsini də, ürək çarpıntısını da açıq-əşkar hiss edirəm. Ayndıca görürləm ki, o, mənimlə üzbəüz oturub, mənimlə sözün bütün mənalarında ürək söhbəti edir. Oxuduğu şeirində də, söylədiyi fikirlərində o qədər rahat, o qədər səmimi və həssas olur ki, öz-özümə fikirləşirəm ki, görəsən bütün bunların toplumu bir ürəkdə, bir varlıqda necə cəm olubdu. Axi, Allah çox az-az adamlara özü olmayı və olduğu kimi görünməyi nəsib edir. Bax, bu mənada Fəxrəddin Teyyub şeirlərində də

səmimiyyətini şeirə çevirib özü-özünü oxucu qarşısına çıxarırm. Məsələn, o yəzir:

*Arzum quş kimidi, qonub dil üstə,
Gümanım mürgülü, ümid yol üstə.
Ürəyim köklənib "Saritel" üstə,
Sinəmdə nəğməli saz gətirmişəm.*

*Həyat zülüm imiş, başdan, ay qaşa.
Çıxır çörəyimiz daşdan, ay qaşa.
Mənim xoşum gəlmir qışdan, ay qaşa,
Sənə gül-ciçəkli yaz gətirmişəm.*

*Həya gözləmişəm öz arım olub,
Yaxşı dost ətirli baharım olub.
Etibar, sədaqət şüarım olub,
Açıq alın, təmiz üz gətirmişəm.*

*Sözün hənirini duydugum andan,
Sözə vurulmuşam ürəkdən, candan.
Ikinci Şixldən, şair Qurban'dan,
Cığır gətirmişəm, iz gətirmişəm.*

*Ruhunu oxşasın çöl də, çəmən də,
Qayıqlar salmasın səni kəmnədə.
Hədiyyə gətirən sağ olsun, mən də,
Ilahi möcüzə, söz gətirmişəm.*

Bu şeir Fəxrəddin Teyyubun bir dos-tunun ad gününə hədiyyəsidir. Amma müəllif olaraq şair oxucunu ad günü olan dostuya eyni mərtebədə görür, eyni məqamda dəyərləndirir. Onun möcüzə hesab etdiyi sözün aurasında könül dostunun sırasında oxucuları da dayanır.

Və deməli, bu da şairin səmimiyyətinin, halallığının ifadəsidir. Bir az da bu şeirin alt qatına ensəm, görərəm ki, Fəxrəddin Teyyub özü də oxucuları ilə birlikdə sözə canlandırdığı, şəklini çəkdiyi ad günü məclisindədi. Bütün bunlar isə həm sözün qüdrəti, həm ondan yararlanmaq, onun çalarlarını tapıb yerində işlətmək bacarığıdır.

Fəxrəddin Teyyub təkcə hissələrinin, duyularını şeirə çevirir. O, həm də ölkəmizdə, dünyamızda baş verən hadisələrə özünün şair sözünün, şair duyularının içərisindən baxır. Və bu baxış bucağı ona imkan verir ki, o, kön'lüne, yaddaşına, eləcə də həyatının bir parçasına çevirdiyi hadisələrə, proseslərə, lap elə günümüzün yaştalarına öz münasibətini bildirsin. Bax, bu mənada bütün söz adamlarının qı-naq yeri olan dünya mövzusu onun üçün də var və bu var olan da onun öz bucağı altında elə təqim etdiyi kimi də görürür.

Fəxrəddin Teyyub yazır ki:

*Yıxmaq dəbə mindi, yarışdı hamı,
Bəxti, taleyiylə barişdı hamı.
Tanrıının işinə qarışdı hamı -
Xəbislər dünyanın evini yıldırı.*

*Alişdiq dəhşətinin neçə növünə,
Bir iş gördülər ki, adam sevinə?
Donuzu saldılar Allah evinə -
Xəbislər dünyanın evini yıldırı.*

*... Səxavət yolunu tamah bağladı,
Kasıbü ac qoydu, sinə dağladı.
Ay şüvən qopardı, Günsən ağladı -
Xəbislər dünyanın evini yıldırı.*

Bir parçasını təqdim etdiyim bu şeir dünyamızda baş verənlərə həm təessüf, həm təəccüb, həm də etirazla köklənmiş hissələrin təqdimatıdır. Həmin təqdimatda oxucu şairin təkcə sözünü yox, həm də özünün az qala bütün varlığını görür, cizgilərini müşahidə edir. Ona görə ki, şair Fəxrəddin Teyyub

yazdığı mövzuya həm sadə vətəndaş, həm proseslərə öz baxışı olan ziyanlı, həm də narahat bir insan kimi ya-naşır. Və bu da ona imkan verir ki, öz kompleksini şeirlə oxucuya çatdırırsın. Təbii ki, bu mənim Fəxrəddin Teyyub yaradıcılığına özəl münasibətimdi və bu münasibətin mayasında az-çox sözü bilən, sözü anlayan bir oxucunun baxışı dayanır.

Yəni mən böyük ədəbiyyatşunasları, tənqidçilərin işinə müdaxile etmədən, kölgə salmadan oxucu kimi duydularımı, hiss etdiklərimi yazıram və burada da özümü haqlı söyleyəm. Çünkü mənim nəzərimdə bu bənd haqlı olduğumu göstərən bir faktı. Fəxrəddin Teyyub yazır ki:

*Eh, hardan biləsən kim nə haydadi,
Biri qarlı qışda, biri yaydadi.
Nə dağdı, nə təpə, yumruq boydadi -
Bilməyir neyləsin zavallı könlüm.*

Zənnimcə, kimin nə hayda olduğunu bir Allah bilir, bir də az-çox həmin məqamı yaşayan bəndə! Bunu ona görə zənnimcə deyirəm ki, kimse məni Tanrı işinə qarışmaqdə suçlamasın. Və yaxud elə Fəxrəddin Teyyubun dediyi kimi, hər kəs bir adam, bir bəndə olaraq yaşıdalıqlarının bütün mənalarda daşıycisidir.

Əger biz ciyrimizdəki, qədərimizdəki yükü daşıyıraqsa, özü də bunu heç kimin haqqına girmədən, heç kimi özümüze şərik etmədən edirikə, deməli, bu yaşanan hardasa bize Allahın mükafatıdır. Elə şəhidlərimizlə, qələbəmizlə, Ali Baş Komandanımızla bağlı Fəxrəddin Teyyubun yazdığı şeirlərin-

də də həmin dediyim çalarlar öz əksini tapır. Çünkü:

*Hər kəsdən xatirə, cığır var, iz var,
Bir ömür danışsam söhbət var, söz var.
Hamının qəlbində heykəliniz var -
İki min yeddi yüz səksən üç şəhid.*

Və yaxud:

*Alışır yenə də sənən sobamız,
Açılıb zamanın həqiqət gözü.
Sevincə bələnin bu el, obamız,
Arxivə atılıb ta köçküñ sözü.*

Və yenə:

*Sənən gözümüzün işığı oldu,
Doğulan həsrətin uşağı oldu.
Otuz il başımız aşağı oldu -
Həyadı Qələbə, ardi Qələbə.*

Bu qısa, yiğcam parçalardan da gö-ründüyü kimi, Fəxrəddin Teyyub özünün Vətən duyularını, yurd nisqilini, ən vacibi isə yurda siper oğulların ərənliyini, şəhidlik zirvəsinə yüksəlməyini sözün bütün gücündən istifadə etməklə qələmə alır. Həmin şeirlərdə şair özü də əsgərə çevrilir, yaşıının bu vaxtında özü də səngərdə olur. Və həmin səngərdən Şuşanı görür. O qədər duyulanı ki, bir zamanlar içindən keçən həsrətini misralayır.

*Bir gün asacağam həsrət dağını,
Kəmfürsət yağıyla hələ varam mən.
Eşitsəm Şuşanın qurtulmağını,
Yolun ortasında oynayaram mən.*

İçində yaşatdığı bu istək böyük qələbəmizin sərkərdəsinə ünvanlanan şeirdə həm gerçəkliyin təsdiqinə, həm arzunun cin olmasına, həm də Ali Baş Komandana vətəndaş sevgisinin ifadəsi kimi ortaya çıxır. Şair yazır ki:

*Xalqımla bölüsdüm dərdi sərimi,
Sözün itirməsin öz kəsərini.
Yazdin Qarabağda şah əsərini -
Ali Baş Komandan var ol, min yaşa!*

Bəli, mən dəyərli şairimiz, qardaşım Fəxrəddin Teyyubun doğum günündə onun əlimin altında olan şeirlərinə sökənib bu yazını yazdım. İstədim ki, həm doğum günü təbrikli olsun, həm də "Ədalət" in oxucusu ara-sıra səhifələrimzdə qarşılaşıdı bu şairin həm sözündən, həm də iç dünyasından xəbərdar olsun. Təbii ki, bu məqamda mən Fəxrəddin Teyyubun kitablarına da üz tuta bilərdim. Amma...

Amma düşündüm ki, istəyir kitabdan, istəyir dəftərdən, istəyir sinədən oxuyub eşitdiyin bir misra, bir şeir söz sahibini də tanıdır, onu yadداşına köçürüb yaşadanın da haqqını unutmur. Bax, bu mənada özü və sözü mənə əziz olan Fəxrəddin Teyyuba elə həmişə özü və sözü olmayı, yazib-yaratmayı diləməklə "Doğum günün mübarek olsun!" - deyirəm.

ATILLA

Ailəmiz çox da böyük deyil. Amma onu böyük edən, onu hər birimizə doğmalaşdırın bir səbəbkar var.

O da dünyaya gəlisiñi qeyd etdiyimiz Atilla KİŞİDİ. Biz onun başına yüksib "Dogum günün mübarək olsun!" - deyirik.

Sən ömrümün sevinci Arzularımın şahu...

Bir ocağın ümidiñən - Bəhrələnən sabahı!

Sən igidlik adaşı
Sən babanın dayağı...
Tarixə də adını -
Yaz Atilla sayğı!

Böyük sağlam və cəsur
Ad-san qazan kişi tək...
Dünyamızın gəlisiñ -
Olsun, nəvəm, mübarək!

Atillanı bacıları Nigar,
Aysu, bütün doğmaları,
eləcə də babası Əbülfət
Mədətoğlu üzəkdən töbrik edir.

Qədim Türklerdə SIRĞA - ARAŞDIRMA

Türklər, nəslin davamını təmin edən uşaqla çox əhəmiyyət verdikləri kimi, onun təribəsi və yetişməsi məsələsində də həssaslıq göstəriridilər. Dövlətin davamının təminatını ona şahzadələrə daha çox əhəmiyyət verirdilər. Onlara xüsusi təlim keçməklə yanaşı dö-

re göndərilmirdi. Bu yolla cəmi bir oğlu olan ailənin davam etməsi təmin olunardı.

Hər iki qulağında sirğə olan gənc ümumilikde mənənə olduğu soyun, nəslin yeganə oğul nümayəndəsi olduğunu belli ederdi. Belə gencələr soyun davamı üçün ciddi şəkildə qorunardı. Orduda da

Çaldıran döyüşü zamanı da Sultan Səlimin Şah qarşısına çıxmamasının sebəbi də onun mənənə olduğu soyun son variisi olması idi. Şahın özü də ilk olaraq döyüş çıxmış istəmirdi. Səfəvi xanədanının son varisinin döyüşdə öldürülmesini istəməyən lələri onun yeriñə Şahın geyimində bir nəfəri çıxardılar. Şahın qulağında iki sirğası olduğu üçün onu döyüşə çağırmaq tövəyə zidd idi. Mənbə yazar ki, "Malkoçoglu ona xəbərdarlıq edilməsine baxmayaraq Şah İsmayıllı meydana seslemekdə davam etdi. Üzü niqabla örtülü olan döyüşçünün Şah İsmayıllı göstərişi ilə, yoxsa öz istəyi ilə meydana çıxmazı haqqında mənbədə məlumat yoxdur. Amma onlar arasında döyüş başlamamış Şah İsmayıllı meydana çıxdı və niqablı döyüşçüyü geri çəkilməsi barede göstəriş verdi. Özü isə döyüşə girdi".

Əmir Teymur, Babək Hürrami, Koroğlu, Qızıl Orda hökmərdə Berke Xanın, Mete xanın qulağında iki sirğə olması mənbələrdə yazır. Məsəl üçün: Qaraqoyunlularda və Ağqoyunlularda yalnız hökmərlərin deyil, ordunu təşkil edən türkmənlərin də qulaqlarına həlqələr taxmaları, bu adətin bilavasita türkmənlərdə çox yayılmış olduğunu anladır. Büyük şairimiz İmaddədin Nəsimin də quağında iki sirğə olub.

Zaur Əliyev,
siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru

onu göz bəbəyi kimi qoruyudular. Bu adət Azərbaycanda da mövcud olmuşdur. Azərbaycanın bir sıra bölgələrində nəslin yeganə oğlan uşaqlarının qulağının bir tayına "heydəri" sirğə taxırdılar.

"Kitabi-Dədə Qorqud" dastanında yazılır: "Qulağı altun-altın küpeli... Boz ayırgılı Beyrək çaparaq yetdi". Beyrək mənənə olduğu tayfanın yeganə varisi olduğu üçün də qızıl iki sirğə taxırdı. Qaraqoyunlu hökmərdə Qara Yusif də qiyəmtli sirğalar taxardı, hətta vəfat etməsiylə bağlı orduşu Şahruş orduşu qarşısında məglub olduğu zaman türkmənlər o qiyəmtli sirğaları ələ keçirmək üçün Yusifin qulaqlarını kəsmişdilər.

Orxan Saffari

"Biz "qılılı mələklər"

neyləyək, GÜNELCİM?!"

bağlama, zarafat edirəm. İstədim, əsəbiləşən, minnoş..

Sözüm onda ki, seks həyatım da yerindədir. Hətta sənin bir doğmanı da çox sevirdim. O da məni sevirdi. Gözəl günlərimiz olub, xatirələr yaşaşmışq. Əslində, səni bir az da ona keçirəm. Yaxşı ki, o sənin kimi deyildi. Neyse. İndi onun xatirəsini də bura qatmayım.

Mən indi niyə görmürəm sənin sənətinini? Çünkü yoxdur. Bərbad tərcümələrin, atana nifrətin, hər ay regl olmağın...mən niyə bunlara sənət deym ki? Həqiqətənmi beləmi hesab edirən? Norveçdə belə formalaşdırın, kaa-dın? Nə istəyirsən, bizdə regl olaq? Təbiət ana biza bunu verməyib də, bizdən nə istəyirsən axı? Özün öz həyatını keflə, ürəyin istəyən yaşaşan, istədiyinlə nə lazımdı etmişən, amma özünü hələ də yanıq, kişi görməyən kimi aparısan? İmkan ver, kim necə isteyir yaşasın da. Ailən haqqında dediklərin öz işin, amma onların acığını, trammasını bizdən niyə çıxırsan? Sənin trammalarından yaranan klassik qadın aqresiyani mən niyə hiss etməliyəm? Vallah, ya-zə da bilmirsən, Günel xanım. Yenə xilas edən bir-iki bəndin var, amma oxuyuruq, görürük ki, yaza bilmirsən. Başını qatıb, çörəyini qazanırsan da. Dündü, o qazandığın çörəyi qazanma-san daha yaxşıdır, Allah kəssin elə çörəyi, amma daha neyləmək olar? Bir də deyirəm, vallah, bizlər atana-qardaşına, qohumlarına olan nifrətin-dən yaranan avtobiografiyanı əsər deyə bilmirik, demək istəmirik. Bizlə-rə sənin seks həyatın da o qədər maraqlı deyil. Qadınsan da. Yazırsan, da-nışırsan, bizdə yüngül desəm, mirt tuturug. İllərdir özüne bir düzəməlli obraz da qura bilmədin, sən də tənqid elədiklərinə çevrildin. Sən də adiləş-din, hər kəsleşdin, Günelcim...

Nədən danişaq, hə? Sənət, ədəbiyyat qadını obrazına girib, gündəmə isə daim seks, bədənələr gəlməyindən və sonra kişilərə yanıq adı qoymaqdan, "ayyy, siz qadını et olaraq görürsünüz", "ayy, biz qadınıq, seks maşını yox", "ayyyy, bizim beynimizə, sə-nətimizə hörmət qoyun" deməkdənmi? Axı, Günel xanım, məsələn, bir kişi sənin hansı beyninə hörmət qoysun? Hansı sənətinə? Axı, səndə bir cəlb edici şey var, o da elə pis çıxməsin, bədəndir. Biz "qılılı mələklər" neyləyək, Günelcim?! Onu da Allah köməyin olsun, min budaq olasan ki, göstərirsən. Bəs, nədi dərdin?

Azərbaycanda Günel Mövlud de-yəndə ağıla ilk olaraq seks gəlirsə, bəlkə bunun günahı bizim yanlıqlığımız yox, məhz sənin yanlıqlığındır? Ən gözəl qadınlar qocalı e, özün də deyirsen, bilirsən, elə yavaş-yavaş sən də qocalısan. Bəs, bir gün bədənin də maraqlı olmayanda necə? Nə edəcəksən? Axı, gedər bu gözəllik, sənə də qalmaz. Allah ləyağınızı kəsin elə.

Bax, Günel xanım, məsələn, sənətə, ədəbiyyata, incəsənətə hörmət qoyan biri olaraq mənim ağlıma niyə sə-nin sənətin gəlmir? İmamzada haqqı, yanıq deyiləm, sevgilim, flörtüm yeri-mdə, bir dənə də arvad alacam, bitə-cək. Yaxşı-yaxşı, o dəqiqə seksistliyə

Qəşəng və yerində təsbitdir!

Rza Rzayev

"Padşah, baş vəzirdən soruşur:

- Təlim - təribya önemlidir, ya xarakter?

Vəzir dərhal cavab vermiş:

- Xarakter önemlidir sultanım!

Padşah, məmləkətin hər yanına dəlləllər göndərmiş:

- Hər kəs eşitsin... Ən yaxşı heyvan təribyəcisinə 100 kisə qızıl mükafat veriləcək!

Seçim edildikdən sonra bir kişi, 'ölkənin ən yaxşı heyvan təribyəcisi' olaraq padşahın hüzuruna çıxır. Padşah sorusun:

- Bir pişiyə nimçəyle xidmət göstərməyi nə qədər zəmanda öyrədə bilərsən?

- Altı ayda öyrədərəm padşahım!

Aradan altı ay keçmiş. Təribyəçi hüzura almış.

Padşah sormuş:

- Öyrətdinmi?

- Öyrətdim padşahım!

Saray əhli toplanmış. Hünerli pişik əlində nimçəyle xidmət göstərməyə başlamış.

Düz baş vəzirin önünə gəldiyi zaman padşah sormuş:

- Ey vəzir! Söylə görüm, təlimmi önemlidir, xarakter mi?

Vezir, padşahın sualına cavab vermədən önce, xalatının altında hazır tutduğu bir siçanı yere buraxdı. Pişik, siçanı görünce nimçəni ataraq siçanın arxasında qaćmağa başlamış. Altı aylıq təlim də boşu getmiş. Vəzir, padşahın sualına cavab vermiş:

- Xarakter önemlidir pad-işahım. Önündə bir siçan gördüğündə her şeyi unudan bu pişik kimi, əlinə bir fürsət keçdiyində şəxsi maraqlarının arxasında qaćan, dinini belə satan, alcaqlar var xarakter önemlidir.

- Xarakter önemlidir pad-işahım. Önündə bir siçan gördüğündə her şeyi unudan bu pişik kimi, əlinə bir fürsət keçdiyində şəxsi maraqlarının arxasında qaćan, dinini belə satan, alcaqlar var xarakter önemlidir.

ƏDALƏT •

10 aprel 2021-ci il

Həsən Əliyev
Politolog, sosiolog

(əvvəli qəzeti 3 aprel
sında)

Bu gün dünyanın xristian kilsələrində "İsanın din qardaşları" və "Xristian dininin ilk şəhidləri" müqəddəs Albanın, Aironun və Yulisin adları ehtiramla yad edilir və onlar kilsələrdə Albanın "müqəddəs duasını" oxuyurlar. Kilsə təqvimində 21 iyun "Aaron günü", 22 iyun isə "Alban günü" kimi qeyd olunur. 2006-ci ildə İngiltərə kilsələrinin ruhaniləri "Müqəddəs Georgi"ni, "Müqəddəs Alban"la əvəz olunmasının təklif etmişlər. Dünyanın xristian ölkələrində bu müqəddəslərin adına Roman Catholic Church, Anglican Communion, Eastern Orthodox Church, St. Alban Church in Copenhagen, Catholic Church of St. Julian in Borford, "St. Alban church of England middle school", "Cathedral and Abbey churchs of St. Alban" və s. kilsələr fəaliyyət göstərir. Ver çayının sahilində "St. Alban Cathedral" inşa edilmişdir.

Romada xristianlıq

dininin rəsmi qəbul edilməsi ilə Roma imperatorluğunun süqutu arasındaki müddət təxminən çox qısa 20-30 il çəkmişdir. Təbii ki, bu qısa zamanda Azərbaycanın yerləşdiyi Ön Asiyada xristianlığın möhkəm təməlinə güclü şərait yaranı biləzdidi. Roma İmperiyasının həmin ərəfədə süqutu, demək olar ki, Roma əraziləri hesab olunan Ön Asiyada da xristianlığın süqutu ilə eyni vaxta düşmüş oldu. Təriddən məlum olduğu kimi romalılar Ön Asiyani tərk edən kimi Sasanilər yenidən bu əraziləri işgal etməyə başladılar. Hələ b.e.ə. IV əsrde Böyük İskəndərin Sasani padşahı Daranı möglüb etməsi, onların atəşpərtlik dininin müqəddəs kitabı sayılan "Avesta"nın yandırılması heç zaman unutmayan Sasanilər, romalıları yunanların varisi hesab edərək, nə özləri, nə də tabeliyində olan ora-zilərdə xristianlığın qəbul edilməsinə heç bir vəchlə icazə verməzdilər. Məhz bu səbəbdən də həmin dövrə Azərbaycanda xristian dininin dayanıqlığına zəmin yaranmadı.

Məhz ermənilər Azərbaycanda mövcud olan bu xristian Alban kilsələrinin olmasından istifadə edərək, özlərinin xristian dinindən olmasını əsas götürərək, bu ərazilərdə öz yaşlarını bu kilsələrin yaşı ilə eyniləşdirirlər.

"ALBAN" məfhumu necə yaranıb?

Bu gün rəsmi "Albaniya Xalq Respublikası" kimi tanınan ölkənin vətəndaşları da bu adın onlara verilməsinə etiraz edirlər. Xalq öz aralarında özlərini "Shgiptar", dövlətlərini isə "Respublika Popullare e Shgiperise" adlandırırlar. Yerli xalq "alban xalqı" etnosunu qəbul etmir.

Ən qədim folklorumuz

olan "Kitabi - Dədə Qorqud" dəstənində, ilk ensiklopedik türk dilçisi Kaşgarının "Divani Lügəti Türk"ündə, Azərbaycanın klassikləri Nizami Gəncəvinin, Məhsəti Gəncəvinin, Xaqani Şirvaninin, Məhəmməd Füzulinin, Şah İsmail Xətainin və digərlərinin əsərlərinin heç birində "Alban dövləti, alban xalqı, alban dili" ilə bağlı heç bir məlumat yoxdur. Hətta X əsrə yaşamış, Şərqi klassiki sayılan Əbü'lqasim Firdovsi "Şahnaməsində" özündən 5000 il əvvəl əfsanəvi və yarım əfsanəvi padşahlardan, onlar haqqındaki əfsanəvi hadisələrdən bəhs etsə də, "Alban" məfhumu haqqında heç bir kəlmə də olsun qələmə almamışdır.

Artıq zaman yetişmişdir ki, tərrixçilərimiz bu "Alban dövləti" məfhuminunu "Azərbaycan dövləti" kimi yox, onu "Xristianlıq dininin kilsə atributu" kimi tarixini öyrənsinlər. Artıq, heç bir vaxt mövcud olmayan, tarixə taun xəstəliyi kimi yayılmış bu qondarma "Alban dövləti", "Al-

ritədəki arealların adlarını öyrənərkən istər azərbaycanlı, istərsə də erməni dilçi, tarixçi, coğrafiyaçı alımlarının hamısı çalışmışdılar ki bu adları öz dillərində izah etsinlər. Məsələn müxtəlif cür tölöffüz olunan "Arxsaq, Arxsak, Orxsaq" arealını türkəlli alımlar "ər" sözünü türk dilində "kisi, iigid, casur" kimi izah etmiş, sözün 2-ci hissəsini isə izah edə bilmədiklərindən "sak" etnosu kimi saxlamışdır.

Halbuki, bütün etnoslara və

bütün areallara verilən adlar həmin ərazilərdə yaşayan aborigen xalqların səcdə etdikləri tanrılar, və inancların adlarından qaynaqlanmışdır. Erməni alımları isə sözün birinci hecası olan "ar" sözünü "armeniya" sözü ilə uzaqlaşdırmış, 2-ci hecanı isə tədqiq edə bilməmişdilər. "Arxsaq" məfhumunu "erməni sakları" kimi təqdim etmişlər. Əslin-

bütövlükdə "Qədim Oğuzlar" kimi tərcümə olunur.

Hələ b.e.ə. V əsrde yaşamış qədim yunan tarixçi və coğrafiyaçı alim Herodotun (b.e.ə. 484-425) "Tarix" əsərində indiki Azərbaycan ərazisində Araks(Araz) çayının ətrafında yaşayan xalqları "Massagetlər" adlandırdı. Herodot onları oxla, qılıncla, nizə ilə silahlanmış döyüşkən xaiq kimi təsvir etmişdi. Massagetlərin qadın sərkərdəsi Tomiris Xatunun Əhəminilər hökmə-

periyası bu günü Azərbaycan ərazisində xristian dinini yaymaq məqsədi ilə yerli xalqların yaşadıqları məntəqələrdə kilsələr, məbədlər tikdirmişlər. Roma imperatorluğu xalq qarşısında öz günahlarını yumaq üçün Xristianlığın "ilk şəhidləri", "İsanın din qardaşları" hesab edilən, Albanin, Aaronun (Aran) və Yeliseyin adlarını əbədiləşdirmək məqsədi ilə həmin kilsələrə hər yerdə olduğunu kimi Azərbaycanda tikilən kilsələr də onların adlarını vermişdilər. Bu gün mövcud olan "Alban dövləti, Alban kilsələri, Aran dövləti" və s. terminlər şəxs adları ilə bağlıdır. Alban və Aran sözlərinin heç bir dildə (azərbaycan, latın, ingilis, rus, ərəb, fars, alban, erməni və s.) etimologiyası yoxdur. Bu gün müasir Avropa ölkələrində Alban Aaron və Yulis şəxs adları istənilən qədərdir.

Cox sevindirici haldır ki, bu gün 44 günlük müharibədə Ali Baş Komandan İlham Əliyev cənablarının və müzəffər Ordumuzun şücaəti nəticəsində 30 ildən artıq düşmən əsəretində qalmış əzəli Azərbaycan torpaqlarının azad olunması nəticəsində milli mirasımız olan Xudavəng, Gəncəsər, Ağoğlan və onlarla tarixi abidələrimiz öz əcdadlarına qovuşmuşdur.

Məqaləni optimist ruhla bitirmək istərdim. 2013-cü ildə Bakıda "Kitabi - Dədə Qorqud" abidəsinin açılışı mərasimində hörmətli Prezidentimiz cənab İlham Əliyev çıxışında qeyd etmişdir ki, "Bu abidə bütün türk dünyasını birləşdirəcək və XXI əsr türk dünyasının əsri olacaqdır".

İSTİFADƏ OLUNMUS ƏDƏBİYYAT:

1. "AZƏRBAYCAN 2020: GƏLƏCƏYƏ BAXIŞ" İNKİŞAF KONSEPSİYASI, (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir) Xalq qəzeti 30.12.2012

2. Mədəniyyət qəzeti. 11 iyun 2014

3. E.İ. Krupnov. Drevneyşaəkulgtura Kavkaza i kavkazkaəgtiçeskaə obhnostğ (K probleme proisxojdənə korennix narodov Kavkaza). - 26, SA. 1964. №1.

4. Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası (ASE), On cilddə

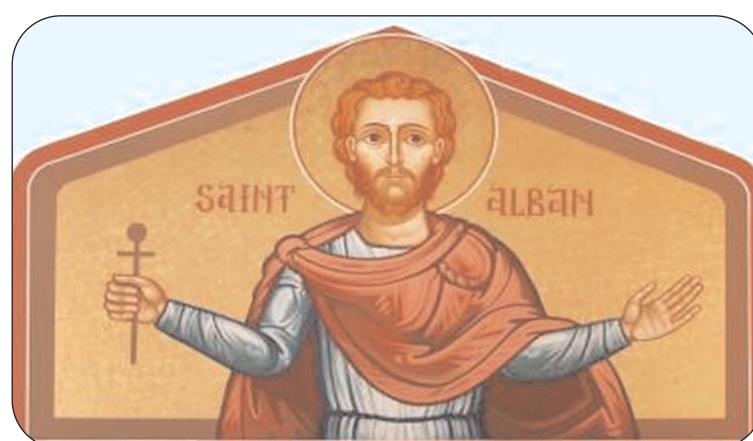
5. http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Alban

6. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik

- İstitutu. Ərəb və Fars sözləri lüğəti. Bakı. Yazıçı 1985 nko

7. O. Petruçenko. Latinsko-Russkiy Slovarğ. Moskva 2017.

8. Qəzənfər Kazimov. Azərbaycan dilinin Tapixi. TEAS Pres Nəşriyyat Evi 2017, 680 s. (Türk-yədə çap edilib).

ban xalqı", "Alban dili", "Alban əlifası" məfhumlari Azərbaycan tarixindən əzaqlaşdırılmağının zamanı gəlməsidir.

Dünya ictimaiyyəti bilməlidir ki, ermənilərin Azərbaycanda "dayaq nöqtəsi" olan Alban xristian kilsələri gəlmə ermənilərə deyil, onun əsl sahibləri olan Azərbaycana-Qədim Oğuz xalqına məxsusdur.

Cox maraqlıdır ki, bu gün Qədim Qarabağın əhalisinin Qədim Oğuzlar olmasını ermənilərin özləri də bilmədən təsdiq edirlər. Qədim Yunan tarixçi və coğrafiyaçı alimi Strabon (b.e.ə. 63, b.e. 23) Roma hərbi ekspediyası üçün Azərbaycan ərazisinin əyalətlərinin adlarından ibarət xəritə tərtib etmiş və orada yaşayan 26 etnos haqqında ətraflı məlumatlar vermişdir. Bu xə-

və Roma imperiyasında dövründə saray dili latin dili olmuşdur. Bütün ali orqanlar, hərbi komandanlıq və s. təşkilatlar bütün yazı işlərini latin-yunan dilində aparır-dilar. *Həqiqətən də Strabonun tərtib etdiyi Azərbaycanın xəritəsində cüzi assimlatik dəyişikliklər olsa da, bütün arealların adları Qədim Oğuz dilində olan yer adları-nın tərcüməsidir. "Arxsaq" məfhumu da həmin qəbildəmdir. "Arxaio" yunan dilində "qədim", "sagitta" isə latin dilində "ox" deməkdir. "Arxsaq" sözü*

ri II Kiri möğlub etməsi və onu öldürməsini öz "Tarix" kitabında geniş təsvir etmişdir.

"Massagetae" (Massaget) məfhumuna nəzər yetirək. Söyün 1-ci hecası "mas" latin dilində "kişi", 2-ci heca isə latin dilində "sagitta" - "ox" deməkdir. Burada da eyni semantik paralellik özünü göstərir. "Massaget" məfhumu "Qədim Oğuz" mənasını bildirir. Həqiqətən də qədim oğuzların inancı "ox" silahı olmuşdur və etnos özünü inancın adı ilə adlandırmışdır. (İnancın-tətim tərifində də belə deyilir.) Strabon da öz sələfinin tədqiqatını təsdiq edərək həqiqətən də Xəzər ətraftı ərazilərin əhalisinin bir hissəsinin sakları, digər hissəsinin isə massagetlərin olduğunu yazmışdır. Hər iki məfhum bədii təsvirlə deyil, konkret olaraq latin və yunan dillərində olan tərcümələri verilmişdir.

Məqalənin nəticəsi

olaraq bu qənaətə gəlmə olur ki, Azərbaycan ərazisində adları çəkilən Alban və Aran (Aaron) dövləti və xalq etnosu olmamışdır.

Strabonun göstərdiyi kimi bu günü Azərbaycanın ərazisində 26 etnos olmuşdur. Həmin etnosların əksəriyyəti türkköklü və türkdilli olmuşdur. Rəsmi tarixi mənbələrə görə Strabon tərtib etdiyi xəritədə Alban məfhumu adını çəkməmişdir. Ermənilər "alban" məfhuminun qədimliliyini möhkəmləndirmək üçün Strabonun adından ustalıqla istifadə edərək bu xəritəni "Strabonun Alban Xəritəsi" adlandırmışlar. Halbuki, xristianlıq və Alban məfhumu Strabondan çox-çox sonralar yaranmışdır. Roma İm-

Nobel mükafatı ən məşhur mükafat olmayı ilə yanaşı, həm də haqqında birmənali danışılmayan mükafatdır. Məsələn, Qandiyə verilməyən "Nobel" mükafatı Cənubi Amerikadan Vyetnam'a qədər dünyanın bir çox yerində axan qanların səbəbkəri olan Amerika Xarici İşlər naziri Kissinger verilmişdi.

Bir Anadolu insanının bezmədən, yorulmadan işləməsini, bəşəriyyət

qurtulmaq üçün psixoloji müalicə aldı. Sonra yenidən Texasda DNT təmirləni kəşf edən Klaud Rubertin çağırışı ilə Texasa yollanır və yena Amerika macərası başladı.

Pulsuz-parasız günlər yaşayırıdı. Laboratoriyada yatıb-durur, yanğın söndürən xortumla duş qəbul edirdi. Ve bütün eziyyətlərin müqabilində ilk kəşfini etdi. Fotolaz adı verilən bir geni çoxaldı və genin şifrelədiyi fermentlə DNT hüceyrələrində təmiri ba-

bu akademiyaya seçilən ilk Amerikalı türk oldu.

Bu mükafatı aldıdan sonra, ABŞ-da təhsil alan Türk telebələrə kömək etmək və Türk-Amerika əlaqələrini inkişaf etdirmək üçün həyat yoldaşı ilə birlikdə Aziz & Qven Sancar Vəqfini quraraq ABŞ-in Şimali Karolina əyalətində "Karolina Türk Evi"ni yaratdı. 2006-ci ildə Türkiyə Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü seçildi. Təbii ki, bu qədər mükafat, uğur nəticəsiz qal-

Nobelli Əziz Sancarın əsl mükafatı nə idi?

Üçün çalışmasını Əziz Sancarın təmsilində görə bilerik.

1946-ci il.

Bəşəriyyət II Dünya Müharibəsinin yaralarını hələ təzəcə sarımaşa başlayıb. Əziz Sancar bu müharibədə iştirak etməsə də, onun yaratdığı çətinliklərdən nəsibini alan Türkiyənin Savur bölgəsində dünyaya gəldi.

Atası, anası ilə ərəbcə, qardaşları ilə türkçə danişirdi.

Anası Məryəm xanım yazma-oxumaq bilməsə də, təfəkkürü dar olmayan biri, atası Abdulqəni bəy ailəni dolandırmaq üçün əlləşib-vuruşan bir fermər idi.

Savurdakı orta məktəbdə Fransada təhsil almış müəllimdən fransızca-nı öyrəndi.

Bugünün Türkiyəsində ən bahalı məktəblərde verilən dil üzrə təhsil 1950-ci illerde Mardində verilirdi.

Yeddi yaşında ikən futbolçu olmaq istəyirdi. Qapıçılıq arzusu var idi. Milli Yığmaya çağırılsa da, "bəy um kifayət qədər uzun deyil" deyib imtiyət etdi.

Könlündə kimya üzrə oxumaq olsa da, dostlarının tekipi ilə tibb ixtisasına imtahan verdi və qəbul olundu.

1969-cu ildə İstanbul Universitetini bitirdi. Akademik təhsilə davam etmək istəsə də, müəlliminin tövsiyəsi ilə 15 yaşında tərk etdiyi Savura illər sonra həkim kimi qayıtdı. Xəstələri üçün dərman alır və bu dərmanları pulsuz paylayırdı.

İki illilik həkimlik sinağından sonra bio-kimya təhsili üçün Amerikaya getdi. Amma ingiliscə bilmirdi. Mənəvi sixıntıları çox oldu, amma usanmadı. Con Hopkins Universitetində keçən il yarımdan sonra Türkiyəyə qayıtdı. Mənəvi sixıntılarından

cardı. Bunun sayesində isə genetik mühəndisliyini Amerikada inkişaf etdirənlərin siyahısına adını yazdırmağı bacardı.

Əziz Sancarın işdən baş qaldırıb sosial həyata qaynayıb-qarışmağa vaxtı, enerjisi bir o qədər də qalmırda gedən mübarizənin, əməyin sayasında 1977-82-ci illər arası Amerikanın Yel Universitetində işləməye başladı.

DNT təmiri sahəsində dosentlik təzisini tamamladı.

DNT bərpa, hüceyre sıralama-sıxırçəngin müalicəsi və bioloji saatla əlaqədar işlərinə davam edən Sancar, 415 elmi məqale və 33 kitab nəşr etdi.

Sancar sirkad saatını xərçəngin müalicəsində istifadəsinə görə mükafatlar aldı.

2001-ci ildə Amerika Kimya Cəmiyyəti tərəfindən verilən "Şimali Karolina Seçilmiş Kimyaçı" mükafatına layiq görürlən Sancar 2005-ci ildə elmi dəyərinin ən prestijli mərkəzlərindən biri olan ABŞ Milli Elmlər Akademiyasına seçildi və

mayacaqdı. Onu digərlərindən ayıran bir fərqi ola-caqdı.

2015-ci ildə Kimya üzrə Nobel mükafatına Amerikalı Pol Modriç və İsviçreli Tomas Lindal ilə birlikdə DNT-nin berpası işinə görə layiq görüldü. Bu üç tədqiqatçı 30 ildən çox bir müddərə müstəqil olaraq, əsasən bakteriya hüceyrələri üzərində işləyirler. Sancar nükleotid keşikli təmir sahəsində ixtilalar etdi, Tomas Lindal və Pol Modriç isə keşkilərin və uyğunluqların düzəldilməsi ki-mi digər DNT təmiri mexanizmlərini keşf etdilər. Onların işçiləndirdiqləri əsas mexanizmlər daha sonra insanlar da daxil olmaqla kompleks orqanizmlərdə nümayiş olundu.

Əziz Sancar 19 may Nobel mükafatının və sertifikatının sərgilənməsi üçün Antikabire verdi.

"Bu mükafati vermekle Atatürk və Atatürkün silahdaşlarına, Türkiyəni quranlara vəfa borcumu ödəyirəm. Və bu fürsəti mənə verdimi üçün Allah'a şükür edirəm".

Büstləri düzəldildi. Adına pul çıxarıldı. Adı bir çox məktəb laboratoriya-yaya verildi.

Amma bunların heç biri onun əsl mükafatı deyildi. O, əsl mükafatını türk gənclərindən alacaqdı.

"Mən Nobeli almasaydım da, oradakı keşflər 100 il sonra yenə də dərs kitablarında olacaq. Yüz il sonra bir türk gənci oxuyacaq - "Bunu 1981-də, 1992-də Əziz Sancar keşf etdi"

Dilimizə uyğunlaşdırın: Eminqey

"Tərs gedən oyun qaydalarına tərs sillə"

Siyasi şərhçi Əziz Əlibəyli dünən baş verənləri adət.az-a şərh edib. "Dünən gecə baş verənləri pərədaşları: Gecə saatlarında "Erebuni" aeropordunda təyyarənin boş enməsinə görə təkcə terrorçuların ailələri peşman olmayıb, demək olar ki, Azərbaycan əvvəlcədən razılaşdırılmış oyun qaydasının düzgün getmədiyin görün kimi tərs üzünü əvirib. Paşinyan - Putin görüşü, ardınca Rusiya baş prokurorunun iki ölkəyə səfəri, nəhayət, Putinin Əliyevə zəngi, tərəflərin 10 noyabr razılaşmasına sadiq olmasına ifadə etməsi ilə hər şeyin yolunda olduğu görünür. Proses o qədər rahat və yoluna görünürmüş ki, İrvandan birbaşa Bakıya ucan təyyarə haqda ilk xəbəri erm. parlamentinin deputati

Srbuhu Grigoryan öz səhifəsində qeyd edir və bildirir ki, artıq təyyara bir saatə İrvanaya eməcək. Lakin az sonra məlumat olur ki, sözügedən hava nəqliyyatında pilotlardan başqa heç kim yoxdur. Hətta medianın aeroporta girişi belə qadağan edilir ki, gətirilənlərin kimliyi bilinməsin. Razılışma: İlkin razılışmaya görə Azərbaycan tərəfi 15 erməni (iddia) terrorusunu qaytamaq üçün razılığını bildirir (Qeyri-rəsmi məlumatdır), Amma qarşılığında 10 noyabr razılaşmasının 4-cü bəndinin tam icrasını (Rusiya Federasiyasının sülhməramlı kontingenti Ermənistan silahlı qüvvələrinin geri çəkilməsinə paralel olaraq yerləşdirilir.

Rusiya Federasiyasının sülhməramlı kontingentinin

qalma müddəti 5 ildir, tərəflərən heç biri müddətin bitməsinə altı ay qalmış bu müddədən tətbiqinə xitam vermə niyyətini ifadə etmədiyi halda qalma müddəti avtomatik bəş illik müddətə artırılır.) tələb edir. Təyyarənin Bakıdan qalxmasına az qalmış erməni administrasiyası sosial şəbəkələr vasitəsilə elan edir ki, Azərbaycan tərəfi 10 noyabr razı-

laşmasının 8-ci maddəsini (İlk versiya nəzərdə tutulur, düzəllişdən sonra 9-cu maddə), (Hərbi əsirlərin və digər saxlanılan şəxslərin və ölürlərin cəsədlərinin mübadiləsi aparılır.) yerinə yetirmir və ittihad tendensiyası başladır. Güman edirəm ki, bu, təyyarənin Bakı aeropordundan qalxmasına dəqiqələr qalmış yaşıanır və hətta ola bilsin ki, 15 nəfər erməni əsgəri təyyarəyə oturublmuş. Azərbaycan tərəfi onları qaytarmaqdən imtiyət edir və bu proseslər şübhəsiz ki, sərf qapalı qapılarda arxsında yaşanan proseslərdir. Çünkü terrorçularla bağlı proses yaşınamamışdan az əvvəl Azərbaycan XİN-i İKT nazirlərinin görüşündə bildirib ki, Azərbaycan bütün savaş əsirlərini Ermənistana nəql edib.

Emin Piri

Yolun kəndə düşəndə

XƏLİLOV FƏRYAD FƏXRİ OĞLU

Əsgər Fəryad Xəlilov 01.11.1999-cu il tarixdə Hüsülü kəndində anadan olmuşdur. Vətən Müharibəsində Qubadlı rayonu istiqamətində gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olmuş, 27.10.2020-ci il tarixdə Ağcabədi şəhəri Şəhidlər Xiyabanında dəfn olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 dekabr 2020-ci il tarixli sərəncamı ilə ölümündən sonra "Vətən uğrunda" medali ilə təltif edilmişdir.

***

Fəryadın ölüm yolu ilə tanış olanda mənə elə gəldi ki, şair sanki şəhid Fəryadın diində fəryadla bu misraları sösləndirmişdir.

Yolun kəndə düşəndə
bizim evə də baş çək...

***

Mən şəhid olduğuma görə
daha uzağam xata-baladəm...
Biza baş çək hökmən,
Baş çək bizim qocalara...
Öz atan-anan kimi bağırma bas,
qoyma ağlasınlar.
Mənim gəlməyim getdi...
Axşamlar qapının dalını bağlaşınlar...

Fəryad Hüsülü kəndinin sevimli övladlarından idi. Tərbiyeli, böyük-kiciyin yerini bilən, yaşama görə geniş bir dünyagörüşə malik olan Fəryad kəndlərindəki Cavad Həsənov adına kənd tam orta məktəbini bitirib. Eyni zamanda 10 yaşında olanda Hüsülüdə kənd Yeddiilik Musiqi Məktəbinin piano şöbəsində da təhsil almağa başlayıb. Musiqiyə olan həvəsi onunla bir böyüüb, püxtələşib. O, həmişə şəhər, eyni zamanda vətənpərvərlik ruhunda mahniları pianoda çalar və zümrümə edərdi. Güclü musiqi duyumu vardi...

Döyüş yoldaşları deyirlər ki, Fəryad adının tam əksi idi. Həmişə nikbin ruhlu, şəhər, deyil gülən gənc kimi ətrafindakılardı həmişə ələ ələr, fikir etməyə, dariixaşa qoymazdı.

2018-ci ilin yanvarında ordu sıralarına yollanan Fəryad 2019-cu ilin ortalarına kimi Naxçıvanda hərbi xidmətdə olub. Təlimlərdə döyüş bacarığı, sərrastlığı ilə komandır və əsgər yoldaşlarının hörmətini qazanıb. Bir nümunəvi əsgər kimi başqalarına örnək olub.

Fəryad uşaqlıq illərinin böyük bir hissəsini ana nənəsi Ədibə xalagıldı keçirib. Nənəsi ona nəvə yox, oğul deyərməş. Fəryad yaşının az olmasına baxmayaq, nənəsinə hər işdə yaxındı. Kömək edər, onun qayğısına çökərməş. Nənəsi səhəbət zamanı onu belə xarakteriz etdi: - Cox güzüaçq, fərəsəlli, səzəbaxan və qayğışə idil Fəryad. Həmişə adı kimi özü də adının fəryadına yetərdi. Namaz qılars, quran oxuyar, oruc tutardı. Əsl Allah adamıdı balam...

Dərddən beli bükülmüş anası Məxluqə də oğlunu ürkən yaxşılığı ilə xatırlayır: - Onun yoxluğuna heç cür inana bilmirəm. Hər ani səksəkə ilə yaşıyram. Qulağım həmişə səsdədir. Elə gözləyirəm ki, indicə gəlib pəncərəni döyəcək və deyəcək: Ana, mən gəldim. Necəsən? Fəryad orta məktəbi bitirəndən sonra bir müddət Bakıda işlədi. İşləyə-isləyə idmanın qaydası döyüş növü ilə məşğul olurdu. Uşaqlıqda zəif, ciliz olan Fəryad lap kişiləşmişdi. Enli kürəkli, bərk bəlkili bir oğlan olmuşdu. Onu çox danlayırdı. Məşqələri deyirdilər ki, Fəryad həmişə yaşıda və təcrübədə özündə böyük ləvəruşmağa həvəs göstərir. Danlayanda ki, bu idmanı at, xəsarət alarsan. İnciyirdi, deyirdi mən təkcə idman döyübü ilə məşğul olmuram, ana. Mən mən müharibədə, döyüş meydanında ermənilərlə savaşa hazırlışram. Onun ürəyinə daman kimi də oldu. Müharibə başlanğıcda Bakıdan zəng edib, elə şən, şad əhval-ruhiyyə ilə dəməndi ki, mən təəccüb qaldım. Ana, halalıq ver, mən müharibəyə gedirim. O erməniləri torpaqlarımızdan qovmamış geri qayıtmayacağam. Dedi kimi də oldu. Düşmən torpaqlarımızdan rədd olub getdi. Fəryad da geri qayıtdı. Ancaq bir şəhid kimi...

Müharibədə gənc oğlunu itirmiş anaya təselli vrmək, bir işiç ucu tapmaq çox çətindir. Bircə onu deyə bildim ki, Məxluqə ana, Ədibə nənə, Fəryad əsl qeyrətli kişi kimi addım atdı. Lazım gələn kimi, Vətənəin fəryadına yetdi. O, doğma Vətən, gözəl torpaqlarımız ugurunda canını qurban verib, şəhid oldu. Şəhidlər də ki, əlbəttə ölmürlər...

Adil MİSİRLİ

Bayden ABŞ-in hərbi xərclərini azaldır

ABŞ Prezidenti Cozef Bayden

ABŞ-in hərbi bütçəsini 7 milyard dollar azaltmağı təklif etməyə hazırlanır. Bu məlumatı "Blumberq" agentliyi yayıb. Məlumatə görə, Bayden bununla Pentagonun xərclərini 715 milyard dollar etməyi planlaşdırır. Bayden bununla hərbi xərclərin azaldılması israr edən Demokratlar Partiyasının nümayəndələrini razi salmağa çalışır.

MEHRİBAN

10 aprel 2021-ci il

Meymunlar ordusu qurmaq istəyən diktator

(Əvvəli ötən sayımızda)

Qarşı çıxanlar "əks inqilabçılıq"da günahlandılaraq edam edilmiş, milyonlara "pulsuz işçi" ya ağır iş şərtlərindən, ya da Kulak kimi yiğmə düşərgələrinək işgəncələrdən vəfat etmişdi. Bunlardan xilas olub-lərək əkinçiliyin markazlaşdırılməsinin uğursuzluqla nəticələnməsindən sonra baş verən qithğın qurbanı oldular. Bu amansız dövlət terrorunu həyata keçirən isə, adını eşidən hər kəsi qorxuya salan, Rusiya gizli təşkilat KQBnin atası sayılan NKVD idi. Bu təşkilat 30-cu illərdə diktatorun əlində insanları qorxu altında saxlamaq üçün tək silah idi. NKVD agentləri bütün müxalifətləri çox asanlıqla tapırı. Ardınca isə gərkiksiz sorğu-sual, şor və ölümlər gəlirdi. Stalinin özünü və bu amansız sistemi qorumaq üçün yaratdığı sistemin işçilərinə belə güvənmirdi. O, müxalifətlərlə bərabər həm də təşkilat üzvlərini öldürürdü. Rusiya sanki terrorun içində terror yaşayırı. Hətta 11 sentyabr hadisələrindən sonra məşhur olan terrorla savaş fikri də Rusiyaya aid idi. Diktator artıq bayonəmdəyi insanları dövlətin düşməni deyil, terrorist kimi öldürdü.

Böyük təmizlik: İnsan yoxdursa, deməli problem də yoxdur!

Stalin 1936-38-ci illər aralığında lider olmaq niyyəti ilə hər sahədə törediyi terror neticəsinə bir çox "xain" və "müxalifəçi"ni öldürdü. Bu illər aralığında baş verənlər tarixdə böyük təmizlik adlanır. Bu illər çox vaxt həmin dövrədə insanların sanki qərimi olan NKVDnin o vaxtkı başçısı Nikolay Yazovun adı ilə əlaqələndirilərək "Yazov rejimi" adlandırılmışdı. Bu illərdə təxminen 500 min insan öldürülmüş, qalanları isə katorqalarla göndərilmişdi. Stalin bu siyasetini qısaca "İnsan yoxdursa, deməli problem də yoxdur" deyə adlandırmışdı.

Dünyanın bitdiyi yer: Kulak

Stalinin rejimi Hitlerin rejimindən daha öndə idi. Cənki, onun xüsusi düşərgələri var idi. Bu düşərgələr gizli təşkilat olan NKVD-də yaradılan Kulak (İslah əmək düşərgələri) təşkilatına aid idi. Qısa bir vaxtdan sonra isə bütün düşərgələr Kulak adlandı. Bu düşərgələrdəki insanların sayı 500 min ilə 2 milyon arasında idi. Sovet dövründəki qeydlərə görə, 1929-1953-cü illərdə Kulaklarda 14 miliona yaxın insan öldürülmüşdür. 1934-1953-cü illərdə 1 milyon 54 min insan bu düşərgələrdə sənayeləşmə sahəsində amansız şəkildə çalışdırıldıqdan sonra ölmüşdülər. Vaxtilə özü də bir Kulak məhkəmu olmuş, ədəbiyyat sahəsində Nobel mükafatçısı, müxalifəçi rus yazıçısı Aleksandr Soljenitsin orada yaşadıqlarını "Arxipelaq Kulak" adlı əsərində yazmış və bunun yanında "İnsanların işədirlərək öldürüldükkləri" yərlər aşkarlanmışdı. Bu cür düşərgələr Qorboçunun dövrünədək mövcud olmuşdur.

Qürrələnmə, Stalin, səndən də hiyləgər Hitler var!

Ağlinin qüsursuluğuna inanan hər diktator kimi Stalin də məsləhətlərə qarşı sanki qulagalarını bağlamışdı. Burunun ucunu görməməsi II Dünya mühəribəsində ona baha başa gələcəkdir.

1939-cu ildə mühəribənin ən qızığın dövründə Stalin Hitlerlə bu müddət ərzində bir-birlərinə hückum etməyəcəklərinə dair müqavila imzalayır. O dünənndür ki, bu müqavilə neticəsində ona heç kim dəyiş-dəlaşmayacaq. Müqavilə imzalandı və onlar Polşanı aralarında bölüşdürüdülər. Stalin düşünürdü ki, "Qəribi Burjuva mədəniyyətini məhv etmə işini" Hitlerin öhdəsinə buraxmaq daha yaxşı olardı. Bu, Stalinin yeni bir hiyəsi idi. Amma Hitlerin daha hiyləgər planları var idi. Stalin əsgerlərinin və Almaniyadakı cəsəslərinin "Almanlar bizə hückum etməyə hazırlaşır" kimi sözlərini yaxın dostu Hitlerə qarşı olan yeni bir təxribat kimi qiymətləndirir və fikrində inadla dayananları ağır şəkildə cəzalandırırı.

Almanlar o günə qədər görünməmiş ən möhtəşəm quru hərakatına (Barbarossa Əməliyyatı) imza ataraq 3 milyon əsgərlər hücumu keçdi. Rusları pambıq kimi əzdilər. Stalin bu mağlubiyətdən sonra bir neçə gün otığından çıxmadi. Stalinin bu hərəkətinin səbəbi Hitler haqqında yanılmış idi. O, bu sahədə özüne güvendiyi üçün yanıldığını asanlıqla qəbul edə bilmirdi. Stalin çəşqinlik içinde idi. Onun çəşqinliğinin bir səbəbi də ordudakı minlərlə parlaq beyinli insani "potansial müxalifət" adı ilə 1930-cu ildə repressiya zamanı öldürdürüməsi idi. Buna görə də nə edəcəyini bilmirdi və bu problem onun üçün artıq bir intahən idi. Stalin bu böyük xalqdən onun üçün savaşa biləcək bir ordu yetişdirməli idi. İkinci dünya müharibəsi tarixi, on esası da Rusiyani və onun sevimli liderini deyidirəcəkdi.

Stalin də ən azından Hitler qədər bic idi. O, Hitlerdən də çox insan öldürmüdü. Stalinin totalitar rejimi daha çox dayanmışdı. Hitlerə müqayisədə daha bacarıqlı lider idi. O, sadəcə zəlîhədə Hitleri üstələməmiş, həm də insanın daxilinə nə qədər çürüyə biləcəyini göstərmişdir.

İki diktator əl-ələ digərinə qarşı

Stalin ordusunu yığanadək almanlar çıxdan rusları öldürdü, Ukraynanı və Leningradı tutmuşdular. Topların səsi hətta Kremləndə eşidildi. Stalin güclü alman ordusunun hücumlarını qarşısında əyilmir, inadla vuruşurdu. İş çətinə dən dən isə yanındakı generalların məsləhətlərinə qulaq asırı. Bunun neticəsində isə müharibə onların lehine çevrilərək "Böyük Vətən Müharibəsi" adlanmışdı. Stalin - Dəmir Adam bunlarla da kifayətlənməyərək Hitlerə qarşı mübarizəsində Tanrıdan da yardım istemişdi. Bu "dini bir savaş"dır deyən rus lideri uzun zaman öncə başlaştırdığı kilsələri 1942-ci ilə yenidən açdıracaqdı.

Rusların inadı neticəsində faşistlər əvvəl rus torpaqlarından, sonra isə Şərqi Avropadan qovaldular. Hitler qərbdən Amerika və İngilterə, şərqdən isə Rusya tərəfindən sixışdırıldıqdan intihar etdi və o zaman hələ çox adamın fikir verməməsinə baxmayaraq meydana qaldı. Maraqlıdır ki, Müttəfiqlər "öz vətəndaşları quran" bir diktatorun yardımıyla "öz irqlərindən olmayan milyonlarla insanı öldürən" bir başqa diktatoru möğləb etmişdilər. Bir tərəfdən Stalin fasıllarından yaxa qurtardıqdan sonra Şərqi Avropanın müstəqilliklərini də əllərindən alacaqdı və o ölüb getdikdən sonra da yaratdığı qəddar sistem 1990-cı illərin əvvəllərinədək nə qədər insanın həyatını məhv edəcəkdi.

Con Vayne üçün sui-qəsdçilər göndərilmişdi

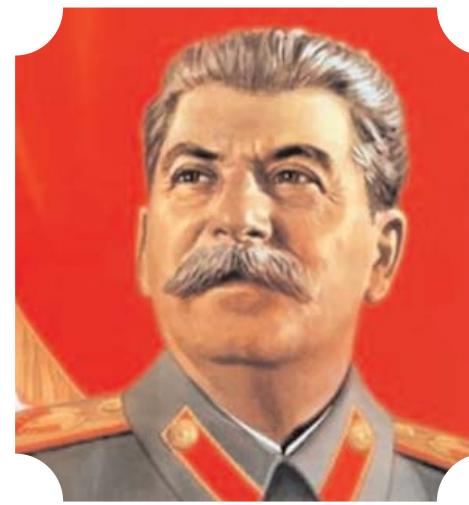
Stalin bir filmin aludəcisi idi. Axşamlar Kreml sarayında tez-tez generallərlə birgə həmin filmə baxardı. Belə ki, ikinci Dünya Müharibəsi bitənə yaxın, ruslar Berlini ələ keçirəndə Stalinin verdiyi ilk əmrlərdən biri Hitlerin film arxivinin Moskvaya aparılması olmuşdu. Onun ən sevimli aktyorları isə Çarlı Chaplin, Klark Qable, Spencer Tracy, Connı Veismüller və kovboy filmlerinin deyiməz aktyoru Con Vayne idi. Stalin Con Vaynenin olduğu bütün filmləri izləsə də ona qarşı bir nifreti vardi. Kovboy filmlərinin kommunist ideologiyası ilə baş -başa gəldiyinə inanınca lider iki KQB agentini Amerikada Vayneni öldürmək üçün göndər. Stalin öldükdən sonra hakimiyyətə gələn Xruşşov bu qərarı ləğv etdirəcəkdi.

Stalin: Yeni Dünya Sisteminin ən pis adımı

Mühəribədən sonra yeni dünya sistemini quaraq Tehran, Yalta və Potsdam konfransları zamanı İngiltərə və Amerika dövlət başçıları Çörçill və Ruzvelə necə inadkar bir lider olduğunu göstərən Stalin Qızıl Ordu tərəfindən almanlardan təmizlənən Şərqi Avropa ölkələrini sovet təsiri altına salmağı da bacarmışdı. Yenə Stalinin səyləri neticəsində Rusiya BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olmuşdu. Stalin belə bir dövlətin və ona qarşı olan hörmətin

daim xəyalını qurardı. Lakin Stalin terroru hələ də bitməmişdi. Bu terrorun qanunlarına əsasən qəhrəman rus əsgəri əsir alına bilməzdi. Əsir düşən bütün rus əsgərləri vətən xaini hesab edildi. "Rus ordusunda geri çökilmək düşmən üzərinə hücumdan daha çox cəsarət tələb edir!" cümləsi boşuna deyilməmişdi. Savaşdan sonra əsir düşən rus əsgərləri dəyişdirilmir, geri qayıda bilənlər isə edam etdirilirdi. Stalinin ilk evliliyindən olan oğlu Yakov da Almanlara əsir düşür və o düşərgələrin birində hələk olur.

Dəmir Adam mühəribə zamanı sürgünə göndərdiyi insanları da geri qayitmaqlarına icazə verirdi. Stalin almanlarla əməkdaşlıq etməsi səbəbi ilə başda Krim Tatarları olmaqla, Ukraynada polyakları, Odessadakı rumları, Qafqazdakı qeçenləri və inqüsləri Sovet di-

ya-rının dörd bir tərəfinə səpələmişdi. Onların doğma vətənlərinə geri qayitmaları uzun illərə başa gələcəkdir.

Meymunlar ordusunu qurmaq istəmişdi

Gülməlidir, amma Stalin 1920-ci illərdə alimlərdən meymun-insan qarışığından yeni bir irq yaratmalarını istəmiş və belə bir əmr də vermişdi ki, onlar çox güclü, qüvvətli, lakin həm də axmaq olsunlar. Az yesinlər, çox işləsinlər. Rus lider bu yeni irqdən həm orduda, həm də dəmiryolu tikilişində istifadə edəcəkdi. Bu fikrin sahibi isə iki canlının birləşməsindən yeni bir irqin yaranacağına inadla iddia edən və nəhayət Kremlin diqqətini çəkən məşhur rus bioloqu İlya Ivanov idi. Buna görə də Qara Döniz sahillerində Ivanov üçün xüsusi bir araştırma mərkəzi qurulmuşdu. Lakin Ivanovun bu cəhdən baş tutmur və o, NKVD tərəfindən tutularaq Qazaxistana sürgün edilir.

Rusyanı nüvə aləminə daxil etməyi bacarır

Stalin mühəribədən sonra ordusunu çox güclü şəkildə silahlandırdı. O, kapitalizm dənyasıyla mühəribənin labüb və qəçinlməz olduğunu düşünürdü. Mühəribədən sonra əsərəti alırdı, alırdı Şərqi Avropa ölkələrinin kapitalist dönyası ilə arasında sərhəd olacağının düşündüründən üçün bu ölkələrdəki kommunist partiyalarını ittidərək götərməyə qərar vermişdi. İlk dəfə kimse "Kral Çılpaqdır" deməyə cəsa-rat edə bilmədi. Xruşşovun gizli yığıncaqdə "Stalin qəddar bir qatıldır!" demişdir və bundan sonra başlayan zaman axımda Stalinin etdikləri unudulmuş, əmrləri geri alınmış və nəhayət onun bütəşdirilməsinə son qoyulmuşdu. Lakin bütün burlara baxmayaq, Dəmir Adamin kök saldırdığı proletar diktatürü - bir tərəfdən Qızıl Ordu, digər tərəfdən KQB 90-cı illərin əvvəllərində Soyuq Müharibə bitənədək həm Rusiya, həm də dünəyaya qan uddurmağa davam edirdi.

Bu gün dəqiq hesablana bilməsə də, Stalin rejiminin qurbanlarının sayı 40 milyona çatır. Bu rəqəm də onu diktatorların başçısı etməyə bəs edir.

Tərcümə: Emin Piri

Stalin ən böyük üçüncü rusdur

Rus tarixinin ən önəmlı və böyük şəxsiyyətlərinin kim olduğunu ölkə daxilində araşdırılması zamanı əvvəlki Sovet lideri İosif Stalin üçüncü yerde olmuşdur. Lakin həmin zamanın BBC Moskva müxbiri bu kampanyanın dövlət tərafından hazırlanmışlığına aid fikir bildirmişdi. Rusiyanın ən böyük televiziya kanallarından biri olan "Rossiya"nın hazırladığı bu anketdə birinci yeri Rus şahzadəsi Aleksandr Nevski, ikinci yeri isə islahatçı başçı Pyotr Stolipin tutur.

Stalin olsan da ölüməndən qaça bilməzsən

Stalin Kremlə onu hədəfləyən sui-qəsdçi gruppı tapmışdı və yeni bir təmizlik hərəkatına başlayacaqdı ki, əcəl buna mane oldu. Artıq heç nə onu xilas edə bilməzdə. Nə nüvə bombası ilə gücləndirdiyi ölkəsi, nə dünənə daim qorxuda saxlayan Qızıl Ordusu, nə də hamiya yuxarıdan aşağıya baxan tunc heykəlləri.

1953-cü ilin mart ayının 5-də cangüdənləri Stalin yerde yixilmiş şəkildə tapdırılar. Həmin anda ən yaxın və əsas adamlar yığışdırılar. Amma qəribədir ki, heç kim ona kömək etmək barədə düşünmürdür. Stalin bu vəziyyətdə ikən, onlar heç nə etməyərek, liderin ölməsini gözləyir, bir tərəfdən de onun yaratdığı bu gücə necə bölüşdürücəkləri barədə danişirdilər. Əsas olan isə bù idki, heç kəs ona kömək etməyə can atırdı. Hətta sonradan şahidlik edəcək qurumaların biri Beriyanın "liderimiz rahat formada yatır. Narahat olmayıñ." deyərək həkimlərin müayinəsini uzun müddət ləngitmİŞdi də.

6 mart 1953-cü il sohəri radionu açan əhali bu anonsla sarsıldı: "Böyük Leninin silahdaşı, yoldaşı, iddiaların davamçısı, SSRİNIN uca öndəri, Kommunist partiyasının ən müdriki Stalinin üriyi artıq dayanmışdır".

Allah zirvəsinə qədər yüksəldilmiş Stalin ölmüşdü. Rəsmi sənədlərdə infarkt keçirdiyi yazılıdı. Amma, on yaxın adamları tərəfindən zəhərləndiyi iddiaları heç vaxt gündəmdən düşmədi. Həmin gün o otağda Stalinin ölümüñü gözləyənlərdən biri - Nikita Xruşşov SSRİnin yeni başçısı oldu.

O vaxt ağlınz hardaydı?

Xruşşov Stalinin lənətlədikdən sonra bir iclasa gedir və orda nitq söyleyərkən bir adam qışqıraraq onun sözünü kəsir: "Sən də onun yanındakı adamlardan biriydin. O vaxt onu niyə xilas etməndən bəs?"

Xruşşov əsəbiləşdi: "Kimdir o qışqıran?" Elə bil qurbığa gölünə daş atdırılar. Sakitliyi süzən Xruşşov sakit bir səs tonuyla davam etdi: "İndi anladız niyə xilas etmədiyimizi..."

Bütü yixan Xruşşov oldu. Diktatorun dəfəsi mərasimi dəbdəbəli oldu. İllərdir onun ucalığını qəbul etmiş əhali göz yaşlarında boğuldı. Stalinin nəşri mumiyalana-rıq Leninin mumiyasının yanında yerləşdirilsə də 1961-ci ildə, gecənin birində səssiz-sədəsiz, gizlice oradan oğurlanaraq Kremlin çöl divarlarının qarşısında abidə məzarlardan birində basdırıldı. Stalin bütün dəfənənə dəgəndən, 1956-ci ildə keçirilən partiya konfransında - gizli yığıncaqdə Stalinin və zamanın lənətləyərək bütün partiya rəhbərlərini heyətləndirən Xruşşov olacaqdı. İlk dəfə kimse "Kral Çılpaqdır" deməyə cəsa-rat edə bilmədi. Xruşşovun gizli yığıncaqdə "Stalin qəddar bir qatıldır!" demişdir və bundan sonra başlayan zaman axımda Stalinin etdikləri unudulmuş, əmrləri geri alınmış və nəhayət onun bütəşdirilməsinə son qoyulmuşdu. Lakin bütün burlara baxmayaq, Dəmir Adamin kök saldırdığı proletar diktatürü - bir tərəfdən Qızıl Ordu, digər tərəfdən KQB 90-cı illərin əvvəllərində Soyuq Müharibə bitənədək həm Rusiya, həm də dünəyaya qan uddurmağa davam edirdi.

Bu gün dəqiq hesablana bilməsə də, Stalin rejiminin qurbanlarının sayı 40 milyona çatır. Bu rəqəm də onu diktatorların başçısı etməyə bəs edir.

Yazıcı, Qarabağ müharibəsi və teranı, Əməkdar mədəniyyət işçisi, Tahir Kazumovun yenica bitirdiyi, iri həcmli, iki cildlik "Ölmüş" yetim nağılıvari romanından bəzi hissələri ni Siz oxuculara təqdim edirik.

***

- Canımın canı, bir təklifim var, - Allahverənin daxili mənən salon güzgüsündə dalğalandı.

- Buyur, qoca canımın nisbətən cavan canı.

- Kəndə girmə, maşını sol tərəfəki geniş düzənlilikə sür, maşını geriyə döndər saxla, arxaya baxaq, göldüyümüz əraziləri seyr edək.

- Ürəyimcədir, - deyə Allahverən kəndin girişinə az qalmış maşını sola döndərdi, bir az yuxarı qalxbı geriyə firladı saxladı, əl eylecini sixdi... maşından düşüb, dərindən nefəs aldı, göldiyi istiqaməti seyr etdi, nədənsə qollarını geniş açıb gərnəşdi, əsnədi, bir neçə addim maşının sol tərəfinə gedib dayandı, - hə, təklifin ürəkəçəndir, bax... aşağıda çox da hündür olmanın kolluqlar, ondan o yana məşlik... sağ təpə və dağlardı, quzeylərdə əriməmisi qar qalıqları göz oxşayır, səni bilmirəm, mənim qəlbimə rahatlıq gotirir, - ruhla dedi.

- Məni özündən ayırmaga cəhd etmə... unutma ki, bu təklif mənim olub... sənəcə, bu kənddə, ya da bundan yuxarıdakı kənddə bir neçə gün özümüze sığınacaq tapşaq yaxşı olar? - daxili mən həvəslə soruşdu.

- Mənəcə, yuxarı kənddən baxanda ətraf və aşağılar, yəni geldiyimiz istiqamət, mənzərə daha da ecəzkar, qəlb oxşayan görünər.

- Sən ağsaqqalın da fikri pis deyil, amma...

- Na amma?

- Birinci kənddə koşfiyyat aparaq, ürəyimizcə olsa, yuxarı kənddə məskunlaşmağa cəhd edərik.

- Raziyam.

- Bir fikrimi də bildirim, - mən Allahverəni qidiqladı.

- İnanırsan, buradan ətrafi, aşağı mənzərləri seyr etdiyimdən, vəleb olduğumdan heç nə haqqında fikirləşmərim, buyur, yaxşı ki, varsan, hərən təklif və fikirlərinə mənən ayıldırsan.

- Gel nazirlər görünüşünü müzakirə edək, sonra sığınacaq axtaraq.

- Bu da pis təklif deyil, amma dütü, mən təkrar desəm də, nədənsə, mənə bir hiss döñ-dönə təlgən edir ki, yuxarı kənddə məskunlaşmağa üstünlük verək.

- Sənilə raziyam, otur maşına, hava meyxəs olsa da, şaxta hiss olunur.

Allahverən susdu, maşına yaxınlaşdı, yənidən ətrafi nezərdən keçirib sükən arxasına keçdi.

- Düz deyirsən, havada sazaq duydu, - deyə mühərriki işə salıb qızdırıcıının düyməsini basdı.

- Sənə, son qocaya xəstələnmək, qripəmek olmaz, özünə gel, sonra nazirlər görünüşü müzakirə edək.

- Hə, axşam yuxuluqla ayıqlıq arasında mürgüləmiş olsam da, nazirlər görüşəcəyim hissi məndə sevinci dəha da yüksəlmədi... tezden yuyundum, üzümü qırxdım, ayaqqabımı təmizlədim, avqust aymın əvvəlləri olmasına baxmayaraq kostyum geyinməyə üstünlük verdim, maviyə çalarlı kostumu, ona uyğun da qalstu.

“Ölmüş” yetim”

Romandan parça

- Özün haqqında bizə məlumat ver, - deyə nazir diqqətini məndə dondurdu. Xəyallandım...

- Mən də səni düməsüklədim ki, bəzi lazımlı olmayan, qiymətləndirilməyən adamlara tarixçəni ətraflı danışırsan, bu nazir də ətraflı, genişliyi ilə daniş, olsun axırıncı, yəqin ki, nazir mənən, insanperver kimi qiymətləndir... amma... daha tarixçəni bir də bir kimsəyə danişma, onuz da qiymətləndir, səni bir insan kimi başa düşən olmur.

- Canimin canı, mən də səninə razılaşdım, həm də ürəkləndim... Danışdım... bağışlayın, vaxtinizi alıram...

- Vallah, kimliyini biləndə... heç nəyə ehtiyac duymuram, teki işin düzəlsin.

- Mən də səmimiyyəm, amma pişayışlı insanlar səmimi olub bir-birini dolandırıslar, Allaha da xoş gedər... düşünürəm ki, sən ananın xeyir-duasını Allah eşidər, qəydəm, - deyə çantamı götürdü.

- Allah köməyin olsun! - qadın arxamca vurğuladı... tələsdim o küçəyə ki, mən düz aparacaqdı Hökumət Evinə... pencəcim soyunub sol qolumun üstündə səliqəye saldım, nazirlikdə geyinəcəyimi düşündüm.

- Yaman şəstlə, özündən razi gedirdin ha! - daxili mən həvəslə dedi.

- Sənin də mənim şəstlə yerişmədə rolun az deyildi ha, unutma... De ki, Allah köməyimiz olsun!

- Mənəsə deyir ki, nazirlər göruşündən xoşbəxt amlarla çıxaq, Amin!

- Amin! Amin!

...Doğrudan da mühafizədə mənə buraxılış verəqesi qoyulmuşdu, şəxsiyyət vəsiqəsini yoxlayıb verdilər... Nazir qəbul otağına qalxdım... arakəsmədə penceyi geyinib əynimdə rahatlaşdım... orta yaşı köməkçi ilə salamlaşdır dedim:

- Sənədən Allahverdiyev, nazir mən qəbul etməlidir.

- Qadın qarşısındaki vərəqə baxıb könlüsüz dedi:

- Əyləşin, gözleyin, aparat rəhbəri, kadr reisi də gölməlidir.

- Dazbaş, dombagözə aparat rəhbərini görənde gülüməkdən ugundum, - daxili mən sanki həmin anları yenidən yaşadı, Allahverəni titretdi.

Kadr reisi də goldi, gözəl, orta yaşı qadın idi.

- Olmaya, qadın gözlərində ilişib qaldı?

- Səfəhənən, otuz yaşına qədər gözlərimi bağlamışam... indi...

- Sakitləş... zarafatdır da etdim... hə, qəbulə gələnlər qəbul otağına axıstdılar, arxasını daniş, - daxili mən təkid etdi.

- Köməkçi qəbulə gələnlərin siyahısını oxuyub xahişənə dedi:

- Allahverəndən başqa xahiş edirəm hamının çıxın arakəsməye, stullarda oturub gözləyin, siyahı üzrə çəğirəcəyim.

- Deməli, mən siyahıda birinciyim, - hamı çıxdı. Birbaşa telefon zəng çaldı... köməkçi aparat rəhbərini və kadr reisini nazirin kabinetinə buraxdı... təxminən on dəqiqədən sonra mənə dəvət etdilər... Həyəcanlı olsam da, çələşdim özümü bürüze verməyim... yaşadığım illərdə az imtahanlardan keçməmişəm ki, düşündüm... ikinci lay qapını taqqıldadıb kabinetə keçdim, əsgər kimi farağt dayanıb:

- Sabahınız xeyir, - dedim.

- Sabahın xeyir, - nazir mənə süzdü.

- İcazə olar?

- Buyur, əyləş, - üzbezə stolun başında oturmağımı işarə etdi, əyləşdim, çantamı stolun altında döşəmədə stolun ayağına söykedim.

- O vaxtı bər düzgün idi.

- Universitetə qəbul oldum... Allah canına dəyməsin, köhnə rektor mənim yaşayış yerimin olmadığını nəzərə alaraq, yataqxanada qalıb deyə, man hələ dövlət imtahanı vermemiş mənə laborant vəzifəsinə işə götürdü. Mən, bağışlayın, gecələr ticaret, tikinti obyektlərinə, qəbiristanlığa, ölüxanaya qarovelçü işləyə-isləyə Universiteti fərqlənmə diplому

ile bitirdim... rektorun vəsadəti ilə Moskvaya oxumağa getdim, qayıtmışam, bağışlayın, ümid yerim sizsiniz... nə iş təklif etsəniz, ürəkdən razılışaram.

- Tarixçən... mühəribədən sonrakı bəzi uşaqların tarixçəsindən də acı-naqaqlıdır... suallarına cavab ver... doğma saydıgın universitetin təzə rektorunun qəbuluna niyə getməmişəm?

- Getmişdim... olar necə qarşılansımsa, elə də danişəm?

- Daniş, heç nə gizləmə.

- Mənim onun qəbul otağında gözləməyimi özünün gözlərini mazol etməsi kimi qiymətləndirdi...

- Bu da bizi... arxalı rektorumuz.

- Özüm haqqında məlumat verib doğma universitetdə işləmək istidiymi bildirdim... son sözü bu oldu ki, mənim son keçmiş tələbəyə, müəllimə pedaqogikadan, metodikadan, məntiqdən dərs deyənə, hə, sənə bura iş vermək fikrim yoxdur.

- İzah elə... - nazir maraqlandı.

- Geniş mühəzirə zalında Leninin bir fikrinə müzakirə edirdik, mənim məntiqimə tələbələr əl çaldılar, müəllim evvelcə smesr imtahanında qiyəmtimi bir bal aşağı saldı, sonra ümumi qiyəmtə də. Məsələ keçmiş rektorun kabinetində müzakirə edilmişdi, rektor mənim məntiqimi qiyətləndirdi ve professora dedi ki, sən sevinməlisən ki, sənin tələbən sənin fənnindən, sendən bəhrələnib... bu dediklərimi professor gileyə mənasında təzə rektora çatdırıb, o da sonda mənə dədi, get, səni Moskvaya kim göndərib, o da sənə iş versin... düzü, məni Moskvada saxlamaq isteyidilər, mən biliyimi Azərbaycan gənclərinə öyrətməyə dərəcədən təhlükəsizliklə vərəkəm...

- Arxalı köpək... - nazir vurğuladı, kadr rəsisi mərciət etdi, - işə dütəlmək üçün bu qovluqda hansı sənədlər çatışır?

- Yaşıyış yerindən arayış və hərbi biletinə orzayı rayon üzrə qeydiyyatı.

- Mən Bakıda qeydiyyatda olmadığımı görə...

- Xanım, o sənədlərsiz əmrələşdir... Allahverən, mən sənin verdiyin bu sənədləri nəzərdən keçirəndə sənin şəklinin yerində, deyim ki, sən yaşda, bir xeyirxah kişinin şəkli defələrlə gözlərim qarşısında dalğalandı... sənəcə, atan qırxinci illərin əvvələrində universitetə oxumayıb ki?

- Anam danişardı ki, atam ögey bacısını universitetdə oxudarkən, özü də qiyəbi təhsil almağa üstünlük verib, hər ay bir-iki dəfə universitetə gələrmiş ki, bacısına həyan olsun... onu universitetin arakəsmələrindən mürgüləşən də görürmüslər.

- Niyə sənin də, atanın da ad-soyadı eynidir? Allahverdiyev Allahverən oğlu

- Anamdan çox sonralar soruşmuşum, dedi ki, atam mənə qiyət almış, müəllimə mühəzirə oxumağı qadağan etdilər... bir dəfə de "26-lar" bağında kafedə oturub şənlonən, xörək yeyən gəncləri izləyirdim... dünən axşamdan heç nə yeməmişdim... əlini arxadan ciyinmə qoyub:

- Yemək istəyirsin? - soruşdu, susdu, gözlərimi oxudu, dedi:

- Gedək yeyək, mən də acmışam...

- Paralel qrupda, bağışlayın, bir şəhərli qızdan xoşum gəlirdi... məndən qabaq bir tələbəyə imtiha etmişdi, qızın qardaşı oğlanı hədələmişdi... mən də ürəyimi qız açıdım... qardaşı universitetin qabağında qarşımı kəsdi, əsəbi halda dedi:

- Sənin burada leşini qoyer və atanın maşınlarını altına...

- Niyə, mən sənə neyləmişəm ki?

- Canına dərdə elmışən, bacımdan uzaq ol!

- Bacın kimdir?

- Bülbül olub nəğmə oxudügen qızı deyirəm.

- Qardaş, sən də cavansan, Şəhla-nı sevirəm.

- Sən çuşkadan mənim bacıma ər olmaz, anqrə tayını tap.

- Vallah, o günü mühəzirədə anqra-anqra bacının üstünə getdim.

(ardı var)

Qəsəm Nəcəfzadə

**Xatirələr başacan,
ayrılıqlar dizəcən**

Ayaqlarım üzşür mənə nəse olacaq,
Xəbərin olacaqmı bunu deyə bilmirəm.
Əllərim üzşəydi, nə olardı görəsən,
Bir aydı düşünürəm onu deyə bilmirəm.

Hardasa yol qırılır, ayaqlarım donur bax,
Boyum göyə dərtlir, addımlarım kiçilir.
Hə qədər yollar var keçirəm ürəyindən,
Di gel onun üstündən tırtılı tanklar keçir.

Yağışdı aramızqa qar kimi məsafələr,
Xatirələr başacan, ayrılıqlar dizəcən.
Sübəcən axır yere otağının işığı,
Aşağıda bir sərəxəş sözüş söyür sübəcən.

Kimsə məni dindirir, huşum çıxır başımdan,
Ağlım özün itirir, sərənacılır, sərənacılır.
Məsafələr dərtlir, ayaqlarım kırıyr,
Mən uçuram göylərə, ayaqmdan yer düşür.

**Mənim balam
öz balana söylə ki...**

Oğlum, dünən qınayırdın atanı,
Bu gün gördün, hər şey atan deyəndi.
Milyon ildi itkin düşüb həqiqət,
İndi düzələr ağızın sənə əyəndi.

Pis adamlar məndən sənə qalandı,
Mən cəhənnəm, körpə qəlbən talandı.
Allandığım adamlara allandın,
Allanan da, alladan da həmindi.

Mən qocayam bərki- boşu qanıram,
Olanları gəldi - gedər sanıram.
Sənə necə aldatdırılar, yanram,
Aldanmayan əlinəkəi qələmdi.

Mənim balam öz balana söylə ki..
Qəsəm baban dedi mənə böyləki:
Qurban olum ruhdan düşmə hələki,
Ən gözəli gözel Allah biləndi.

Nə gözəl oldu

Səhər - səhər bağa girdim beyqafıl,
Bu günün cuması nə gözəl oldu.
İpək torda zikr eləyir hörməmkə,
Uzünün cunası nə gözəl oldu.

Bağbanı yatmışdı bu gözəl bağın,
Göründüm köksündə yüz yerde dağın,
İllər ilə bağlı qalan dodağın,
Bir xəber açması nə gözəl oldu.

Qaş qaşa toxundu, göz- gözə dəydi,
Min söz qoşun çəkdi, bir sözə dəydi.
Ari elə bildi dilim çicəydi,
Dilimi sançması nə gözəl oldu.

Felək qələm tutub bir iş işlədi,
Ayaq daşı öpdü, diş dil dişlədi.
Əmr geldi, yarın köçü basıldı,
Yarımın köçməsi nə gözəl oldu.

Bağ'a girdin sordun yarın əhvalin,
Bu heyrətə yox cavabın, sualın.
Sırr dediyin bu axırın, əvvəlin,
Qəsəm, əlifbası nə gözəl oldu.

Mənim balam öz balana söylə ki...

**Cümələrdə
sən adımı gizli tut**

Yerdən yeddi Günəş üçdum uzağa,
Milyon ilə gələ bilsən, gelərsən.
Küs qılqınən həm oruca, namaza,
Məni dilə, gələ bilsən, gelərsən.

Cümələrdə sən adımı gizli tut,
Səhər sevsən, axşamları tez unut.
Göz yaşını əl - üzünə sər, qurut,
Belə - belə, gələ bilsən, gelərsən.

Ağlım azdi, canı təngə getirdim,
Təhvıl verdim, ömrü sona yetirdim.
Bir gör məni haralarda itirdin,
Bilə-bilə, gələ bilsən, gelərsən.

Öpmək üçün guman saxla gözü də,
Demək üçün sehman saxla sözü də,
Toza döndüm, evinizdə tozu da,
Silə - silə, gələ bilsən, gelərsən.

Ruhum deyir bu şeirim də son vida,
Tapılmaram, na quruda, na suda.
Ay sevdiyim, ay gözəlim, əlvida,
Gülə - gülə, gələ bilsən, gelərsən.

At haqqında şeir

Ağbulaqlı Tahirin atı
Gecənin birində
Dönbə küləye,
Getdi ön cəbhəyə...
Keçdi yalın o üzünə
Bir qarın dolusu
əlef yeməyə.

Kimi dedi, atın
Qardaşı varmış təpənin arxasında,
Kimi də dedi,
At doğulduğu kəndi görübmiş
yuxusunda,
Dəlinin biri də sərsəmlədi
Təpənin dalında
Xatiresi varmış,
Bu gün- sabah qayıdar, qardaş.

At qayıtmadı
yerinə bir şeir qayıtdı...

Tahir yazmışdı o şeiri
Atı haqqında...

İndi kəndimizde
Tahiri at kimi
Çapır o şeir...

Əlil arabası

Bulvarda
Həyatın şəkilinə bax,
Əlil arabası ilə uşaq kolyaskası,
Yanaşı addımlayı...
Görəsən kim çəkib bu şəkli,
Haradan, nə vaxt, özü də saat neçə də...
Gör nə qədər dəqiq hesablanıb
Əlillər körpə arasındakı
Məsafə,
Vaxt,
Zaman,
Dəqiqə...

İndi təkər ayaqlar,
Bir - birlərini keçmək fikrində deyillər əsla.
Eləcə cüt addımlayırlar-
Əlili nəvəsi aparır,
Körpəni anası...

İkisi də gülümsəyir
Bu mənzərəyə,
Bir - birinə,
Hərdən də
Ayaqlarına...
Ötüb keçənlər də maraqla baxırlar,
Ayaqları qidiqlayır
Təbəssümələr.

Birdən uşaq kolyaskadan
Düşüb qaçıır
Qırmızı topa sarı,
Ondan da qabaq çatır topa
Əlinin olmayan
Ayaqları...

Anan səni çağırırsa...

Qağam (atam) rayona gedəcəkdi, həkimə. 5
yaşım vardi, məni aparıb qoydu sürünen qulağına.

Dedi, bu gün sən otaracaqsan. Sonra etrafda
nə gördüsə, məni onlara tapşırı. Örüş fermə-
dan çox uzaqda idi.

Ay quş, Qəsəmə yoldaş ol
Qoyma qorxsun, hərdən - hərdən səs elə.
Ay daş, Qəsəmin ayağını çox əzmə,
Bir əzdinsə, əzməyini bəs elə.

Gəl Qəsəmin bacısı ol, ay çiçək,
Onu qoyub ayrı səmtə boylanma.
Ay yovşanlar ilanları tez qovun
Qəsəm qorxur ala- bula ilandan.

Hərdən sən də "hav- hav" elə, ay köpək,
Kütłəri "hap" edərsən,
"Luk luk"la yal içərsən.
Söyüdün altında mürgüləyən su,
Sən də tərəpən baliqların səsinə.

Qoyun minmə, daha yekə kişisən,
Atlar kişər, qoyun ürkər,
Qəfil yera dəyərsən.
Anan indi evi alıb başına,
Qəsəm deyib çağırısa,
Qaça -qaça gedərsən.

Qəsəm hey

Anam bu şeiri bir yaşılm yaşılm olanda
üstümdə oxuyub.

Qəsəmin azarı sularla getsin,
Ay sular ey, ay sular ey...
Dilində sözləri çiçəklə bitsin,
Ay çiçək ey, ay çiçək ey...

Çölnən gedən, ay göy atlı,
-Balam öskürür dərmanı nədi?
-Qara qarğanın qanı.
-Qarğanın da balası var,
Ölürəm, ay qara qarğası, sənin üçün.

Ay dittili, get burdan, küş, küş..
Balam yatr, ay yemək, tez biş, biş,
Səni görünüş daşa dön,
Ay qazan, qayna,
Ay it, get o yanda hür,
Ay pişik gel bu yanda oyna...
Balamin qulağı ağıryır...

Ay dəvə ey, ay dəvə ey,
Balam ağlayır,
Yaxına gəl, Qəsəm sənə baxıb gülsün.
Ay atlılar,
Boz atlılar,
Qıratlılar,
Duratlılar,
Atalarınızı biz tərəfdən sürün,
Atalarınızın alını Qəsəmə gülümsəsin...

İt balası

Söyüb bu küləyə, bu yağışa da,
Söyüb bu alğışa, bu qarğışa da.
Söyüb bu gözələ, bu baxışa da,
Söyüb, söyüb, sonra ağıllanacam.

Gecənin qoynuda ac itlər hür-hür,
Ac olan körpələr kükreyər kür-kür.
Oğraşdı, bildiyim sırları bir-bir,
Deyib, deyib, sonra ağıllanacam.

Guya ad çıxarıb söz qalası tek,
Qızılar üzümdə dağ laşası tek.
Sinəmdə ürəyi it balası tek
Döyüb, döyüb, sonra ağıllanacam.

Kırpık gözü döyüb, qaçıır göz yaşı,
İçime buludlək uçur göz yaşı.
Çıynamı yük olan bu ağır başı,
Əyib, əyib, sonra ağıllanacam.

Qəsəmin sözü də...

Şah səni tanışın, ya tanıməsin,
Bu arzu özü də bir aldanişdi.
Şeirimi oxuma, beyninə salma,
Bu yazı özü də bir aldanişdi.

Yağışdan sonrakı saman qoxusu,
Bir körpə, bir dovşan, bir quş yuxusu...
Göz gözə toxunsa, qanlı axar su,
Adamın gözü də bir aldanişdi.

Yarın yaylığının bax, yeləninə,
Düşüb tər içində ah yeləninə.
Əlime yazıram, bax qələmimə,
Qəsəmin sözü də bir aldanişdi.

Azərbaycan əsgərinə

Sənin surətinlə öldü metoralar,
Gözlərinin yanında soldu qafiyələr.
Addımlıla, səsinle bölgündü hecalar,
Ən böyük romandi içinde yüyürdüyün hadisələr...

İndi qucağın səngərdi vətənə,
Səngəri qucağında daşyan başına dönüm.
Ən gözəl şeiri sən yazdırın vətənə,
Şeirimizi təzə sətrdən başlayan
Başına dönüm,
Vətan aşiqdi sənə.

Yüyürüsən ürəyindəki fikrin dalınca,
Qolların, əllərin,
Gözlərin qafiyədi çölün düzündə.
Həc vaxt pozulmasın qafiyələrin
Başına dönüm,
Eşq olsun səni torpağa yazana...

Yeni başlığından sətrlə
Sən indi Şuşada elsən, obasan.
İndi qələmimin ucunda en gözəl şeirsən,
Ən böyük nidasan!

Hərdən məni xatırla-
Məni düşün,
Səni necə gözlədiyimi...
Soruş,
Çiçəklərinin kökündə susmuş
Qara torpaqdan...

Hərdən mərmi torpağı dişləyen zaman
Bir çımdık torpaq ah kimi
Göyə sıçrayanda,
Hər əsgərdən sonra bunu
Vergil kimi başa düş, anla
Yəni
Ardı var...
Elə bu şeirin də...

Söhbəti o qədər maraqlı olur ki, görüşümüz bir an çəkir. Ayrılandan sonra söylədiklərimi qələmə almadığımı təsdişflanırəm. Qınamayın ee, o boyda əhvalatların hansı birini yazıb çatdırmaq olar? Heç Azərbaycan Dövlət Radiosunun fondu onun şahidi olduğu ədəbi hadisələrin həmisini yığıb saxlaya bilməyib, mən hardan bacarılmış bu işi.

Düsdündüm ki, onunla bu dəfə ana dili mövzusunda danışaq. Zəngin təcrübəsindən, özünəməxsus fikirlərindən bir az faydalanaq.

Müsəhibimiz "Qızıl qələm", "Həsən bay Zərdablı" adına media mükafatları laureati jurnalist İntiqam Mehdiyadərdir.

ki, deyilən sözü, yapılan cümləni, nəhayət təqdim olunan mövzunu böyükdən, ahil-ağsaqqaldan tutmuş yeniyetməyə, gənəcə, hətdə uşağan hamı mənsiməlidir. Təsadüfi deyil ki, bütün Fransa xalqı Paris radiosunun dilində danışır. Bu, bizlər üçün də örnək olmalıdır...

- Televiziya rəhbərlərinə hansı iradları tutur, hansı tövsiyələri edirsiniz?

- Əsas tövsiyyələrim elə yuxarıda dediklərindir. Bütün bunnulara uşaqlıdan, bağçadan, məktəb illərindən başlamalı, özü də ciddi nəzarətdə saxlanmalıdır. Çünkü dil millətin varlığı, əsrərən dən əsrərə ötürülən misilsiz sərvətidir.

tisarla dərc olunan o yazı mənim mərkəzi mətbuatda çıxan ilk yazımız idi. Mən bu gün də o fikirdəyəm ki, reklamlarımız hökmən öz dilimizdə yazılmalıdır. Qoy ölkəmizə təşrif gətirən xarici qonaqlar heç olmazsa zəhmət çəkib 50-60 Azərbaycan sözünü əzbərləyib yaddaşlarına hekk eləsinlər.

- Siz Azərbaycan Dövlət Radiosunda fəaliyyət göstərdiyiniz vaxtlarda bütün bölgələrdə ga-zib "Bulaq" verilişi üçün material toplamışınız. O zamanlarda insanlardan eşitdiyiniz hər hansı bir söz oldumu ki, onu ədəbi dili gətirəsiniz?

- Nəinki məşhur "Bulaq" verilişində, eləcə də redaktor, müəllifi olduğum onlarla radio proq-

(Hekayə)

...Kafeyə girən kimi Ədalət emi həyəcanlı şəkildə xəbəri çatdırıldı;

- Bəs, xəbərin oldu da, Ağa Cəfərin telefonu oğurlanıb.

- Yaxşı da, necə olub ki? Burda? - oturmamış ayaqüstü ard-arda suallar yağırdırdı.

- Vallah, orasını dəqiq bilmirəm mən də. Yeyib-içirdilər, axşam xəbər gəldi ki, telefon yoxdu. Buranı də ələkəvələk elədik, tapmadıq. Burda olsa, sən də bilsən ki, biz elə adam deyilik, heç kim götürməz bizdən.

- Ha, orası elədirdi, bilirəm. Bəs, kim-lə içirdi ki?- əslində, kimin adını desə də, ağlma gəlməzdi ki, yeyib-içidklərindən götürən olsun. Yazar-jurnalist tayfası bəzən qiraqdan yaxşı görünməsə də, bu cür adamların içəri təmiz olur. Amma yenə də ağlma gəldi ki, bəlkə içərindən biri!...

- Kimlə içirdi deyəndəki, özün bilir-sən də buranın məclislərini. Türksəs idi, Mənsiməoğlu idi, Barat idi. Belə də, şairlər bir-bir golib-gedirdilər.

- Həəəə, bildim, heyif. İlın-günün bu vaxtı telefon itirmək də ağırdı. Əşşə, bu Ağa Cəfər də özünə diqqət edir ki?-söhbəti yekunlaşdırıb, çay istədim və uzun bir fikrə getdim. "Şair, yenə göylərde rəxəyalın" sözünün əsl yeri idi. Amma xeyalım göydə yox, məhz elə "Delikatesdə" idi. Öz içimdə telefon əğrısunu axtarırdı.

...Açığlı, heç mən bilmədim ki, inanılam, ya yox. Çox qərsarsız idim. İlahi, varsansa, unutdur mənə bu hadisəni. Mən bu adamları bu cür görmək istəmirəm. İnanıram ki, belə deyil...

- Ayvaz, "Doğrayır gecənin bal sü-kutunu,

Sühbəcən ehtiyac qovan taksilər" misrasını yanan şair belə biz miskin əğrılığında iştirak edərmi? - yazıçıcasına soruşdım

- Çətin məsələdir. Adam bilmir nə desin.

- Əgər həqiqətən oğru Türksəsdir-sə, vallah, elə bu misraya bağlışlamaq olar onu...

Biz şairik, hüquqşunas yox. Padvalda olan söhbət padvalda da qalar-de-dim Ağa Cəfər isə sakitcə bizi izləyir, xoşuna gəlməyən bir söz olanda da hıç-qrib, "əəəə" eləməsi, söhbətin ağırlığını qaldırırdı. Amma qəfildən sixilib dardu sanki. Sağ olsuz-zadsız o biri stola keçdi. Nə deyim? Olan şeydi. Türksəs isə dil-bogaza qoymur, özünü təmizə çıxarmağa çalışırı. O danışlıqca Oğuzla göz ucu baxışır, uğaltı gülmüşdür. Amma çox keçmədi ki, Ağa Cəfərin niyə stoldan durdugu məlum oldu. Sən demə, yeni aldığı telefonu qəsdən masaya qo'yub ki, görüm, kimse götürəcəkmi? Daha dəqiq, görəsən, Türksəs götürəcəkmi? Ayvazla baxı-şından sonra söhbəti göydə qapıb, tele-fonu Ağa Cəfərin özünə apardı. Zarafatla da "deyəsən, bunu da əğurlatmaq istəyirsən. Bu texnologiyaya olan nif-rətin haradan qaynaqlanır, Ağa!" - de-dim. Ağa Cəfər planını pozduğum üçün məyus oldu bir az. Özü nə üçün belə et-diyi dedi, mən də onu başa düşdürüyü-mə... Amma....

Masaya qayıdanda Türksəs hələ də özünü sübut etməyə çalışırı, biz isə ona çıxanın inanmışdıq. Düzü, bu mənzərə Türksəsin obrazında həm gülməli, həm də çox kədərlə bir hadisə idi. Cöle çıxanda şair dostum Ayvaza " o telefo-nu ona görə Ağa Cəfərə apardım ki, is-təmədim ətrafdə kiminsə onu götürdü-yünü görüm. O oğru həqiqətən bizlər-dən biridirsə, onun faciesini bu cür gör-mek istəməzdim. Amma bu hadisədən bir hekayə yazacam.

- Yازım, nə deyirsən?

- Yaza bilməksənsə, yaz. Alınar yə-qin ki.

- Hə, bu da telefon əğrılığında deyil ki, alınmasın. Hekayədir, alınlar.

....Telefonu cibindən çıxdıb, hekayənin qaralamasını etmək istədim. Gödekçəmin cibində olan telefonu bi-rinci tapa bilməyəndə, üreyim əsdi...

Orxan Saffari

"Telefon oğrusu şair"

İntiqam Mehdiyadə ilə ana dili mövzusunda müsahibə

- İntiqam müəllim, əvvəlcə onu qeyd edim ki, sentyabrın 27-si Ermənistanla ölkəmizin müharibəsi başlayanaqdaq "Fifoloji Araşdırmaclar və Dil Monitorinqi Mərkəzi" İctimai Birliyi tərəfindən Bakı şəhərinin mərkəzi küçə və prospektlərin də yerləşən bir sıra xidmət sahələri, reklam və elanlar üzərə dövlət dilinin işlədilməsi vəziyyətinin öyrənilməsi məqsədilə monitorinqlər aparılıb. "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa riayət edilməsi ana dilimizin qorunması istiqamətində 800-ə yaxın ziyanlı Bakı Şəhər icra Hakimiyətinə, AYB-nin sədri Anar Rzayevə və yüzə yaxın millət vəkilinə müraciət edib. Təşəbbüsə könlüluq qoşulanlar göstərdi ki, ana dilini sevən, onu qorumağa çalışan vətəndaşlar çoxdur. Ana dili mövzusunda ziyanlılarımızın mövqeyini öyrənib ictimaiyətə çatdırmaq da hər hansı müsbət nəticə verəcəyinə inanırıq. Sentyabr ayının 13-də Seyran Səxavətdən müsahibə alarkən dedi ki, ana dilimizi korlamış tutaq ki, sabah Qarabağ işğaldən azad etdiq orda hansı dildə danışacaq? Xoşbəxtlikdən onun şərti olaraq sabah adlandırdığı məqam tezliklə baş verdi. Əvvəlcə Qələbə təəssüratını bilmək istəyordik. Otuz ilin həsrötini birdən-birə atmaq necə hissdir?

- Uzun sürən həsrətdən sonra gələn vüsalın yerini heç bir hissə ölçmək olmaz. Bunun tək birə adı var - Müqəddəs hissələr. Yeter ki, həsrətə ölüşən agrılı illərin təsiriyələ məcnunlaşmayan. Çok şükür ki, ağır itkilərə məruz qalmış torpaqlarımızın üzünü güldürə bildik. İncə, duygulu, gurşad hissələr axınımız bundan sonra başlananacaq!

- Siz da mi dostunuz Seyran Səxavət kimi Azərbaycan dilinin korlanmasına əsas səbəbkarın Azərbaycan televiziya məkanı olduğunu düşünürsünüz?

- Televiziya rəhbərləri kadr seçimində sərvəxt olmalıdır. Elə o, rəhbərləri toyin edənlər də həmçinin.

Belə məqamlarda qohumluğa, dostluğa, yar-yoldaşlığa yox, peşəkarlığa, idarəciliyə səriştəsinə, efir üçün vacib plan nitq mədəniyyətinin dürüstlüyünə, səsin effektivliyinə, bütün tamaşaçı, dinleyici təbəqəsi üçün anlaşıqlı olmasına önəm verilməlidir. Belə

ramlarında istifadə elədiyim yeni (əslində qədim) sözlərə, cümlə döndərmələrinə, dil, şivə, avaz xüsusiyyətlərinə efrimizdə, hətdə mətbuat səhifələrində qədərincə rast gəlmışəm. Burda mənim xirdəcə əməyimdən daha artıq xalqımızın öz arasında rəvac verdikləri nitq, danışq tərzləri, onların lapdan işlətdikləri az qala unudulmaqdə olan sözlerin rolu az olmayıb. Türkələr demiş, bu çabalarım günümzdə də davam eləməkdə, dərc olunan yazılarmda özünü göstərməkdədir.

- O vaxtki azərbaycanlılarla indiki azərbaycanlıların dilə münasibəti çoxmu dəyişib?

- Çətin səuldür. Qoy bu səhənizə dilçi alımlarımız cavab verisinlər.

Mənsət təkcə onu deyə bilmək ki, dünyadakı bütün nəsnələr kimi dil də daim inkişafdadır. Ancaq burası var ki, bizzət qarşılığı olsa da bəzən dilimizə də əcnəbi sözlər daxil olur ki, onlarla barışa bilmirəm.

Məsələn hələ də "svetafor"u, "skvoznyak", "problem", "vaa-uu"nu, "uje"ni, "ostanova"ni, "kilogram", "rasedka", "şipka", "ve" birleşməsini dilimizdən qo-va bilmirik.

- Ana dili ilə bağlı hər hansı bir təklifin varmı?

- Təklifim budur ki, ana olmağa hazırlaşan qız gəlinlərimiz öz-ləri ana dilimizə ürəkden, cannan bağışlıqları ki, övladları da analarına baxıbanı ana dilimizə mü-kəmməl iyələnə bilsinlər. Axi, həyat davam edir.

O biz dayanıb-durmadan uzaq gələcəyə aparır. Bu yolda özümüz kimi dilimizi də ciddi imta-hanlar gözləyir. Ona sahib olək ki, gələcəkdə Azərbaycan türkco-miz də da zənginləşsin, qollu-qanadlı olsun.

- Suallarımızı cavablandırırdı-ğımız üçün təşəkkür edirik.

Söhbətləşdi
Pərvanə Bayramqızı

ƏDALƏT •

10 aprel 2021-ci il

TƏBRİK

Azərbaycan elmi ictimaiyyətinin yaxşı tənqidçi iqtisad elmləri doktoru Ağadadaş Qafarovun 70 yaşı tamam olur. Görkəmli alimi, dəyərli ziyalımızı doğum günü və yubileyi münasibətilə AMEA-

nın İqtisadiyyat İnstitutunun kollektivi, həmkarları, dostları, eləcə də ailə üzvləri ürəkdən təbrik edir, ona can sağlığı və daha böyük elmi uğurlar arzu edirlər.

Yubileyiniz mübarək, çox hörmətli Ağadadaş müəllim!

Müasir oxucu tələbi-nin və zövqünün yüksək olduğunu bir zamanda onu hər hansı ortabab bir şeirlə və ya nəşr asarı ilə, publisistik yazı ilə, kitabla maraqlandırmaq, heyrətləndirmək çox çətindir. İndiki dövrdə informasiya o qədər

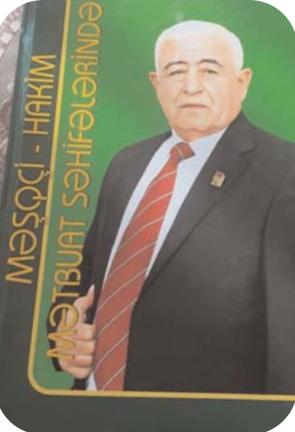
çoxmış nəfis tertibata malik 467 sehihəlik "Məşqçi-hakim metbuat sehifələrinde" adlı toplu buna yaxşı bir nümunədir. Toplu Əlizadə Əsədovun 65 illiyinə həsr edilib və onun idman sahəsindəki fəaliyyətinin 50 ilinə yaxın bir dövrünü əhatə edir.

Bu kitabda müəllif yazılarınnı bir məqalədə qruplaşdırır təhlil etmək çətindir. Çünkü qeyd etdiyimiz kimi ona beş kitab həsr olunub. Bu kitabların baş qəhrəmanı Əlizadə Əsədovun idman həyatındaki uğurları həm media aləmündə, eləcə de kitablar vəsitiesilə kifayət qədər işqalandırılıb. Elə mən ilk olaraq, Əlizadə Əsədov "Boks məktəbi" adlı ocer-kimi məhəz ona həsr etmiş, məqələlər yazmış, təqdim etmiş. Kitabı oxuduqda molum olur ki, Əlizadə Əsədov 1955-ci ilin mart ayında, Novruz ərəfəsində Lerik rayonunun

man ustası, 100-dən çox ustalığa namızəd, 200-dən çox dərəcəli idmançı yetirmişdir. Övladları Elbrus, Seymur, Xəyal boks üzrə Azərbaycan çempionudurlar. Hər üçü idman ustalığını namizəddir. Elbrus Ukrayna Respublikasının Dnepropetrovsk şəhərində Yuri Savchenko adına boks məktəbindən məşqçi-müəllim işləyir.

1999-cu ildən Lənkəran Dövlət Universitetinin müəllimidir.

İltifat Salehin "Döyüş səhifəti" (B.1997) və "Döyüşdə qazanılan səhərət" (B.2011), M.Xənbabayev və E.Əhmədovun "Əlizadə Əsədov məktəbi" (2015) kitabları

Zəngindir ki, onlardan yan keçə bilmirsən. Dünən bizi adı görünən informasiya sabah yeni və həqiqət baxı-

MƏTBUAT SEHİFƏLƏRİNDE

Azərbaycanın məşhur boks ustası Əlizadə Əsədov barədə beşinci kitabı çapdan çıxıb

Zü... vüç kəndində anadan olsa da, əsas yaşayış yeri Liman şəhəri olub.

Liman şəhəri sovetləşmədən qabaq Novo-Mixaylovka adlanıb. Sonra Peraləv (yeni "aşırımlı kecid") adı verilib. 1922-ci ilin oktyabrında limanın "İlliç" adının verilməsi teklif olunur. Beləlikdə, bu sahillerdə salınmış balıqlar qəsəbəsi Leninin şərəfinə Port-Illiç adlanır. 2000-ci ildə isə Liman şəhər statusu alıb.

70-ci illərdə Lənkəranda idman elə də inkişaf etməmişdi. Əlizadə Əsədov burada idmanın boks sahəsini çətin zəhməti ilə inkişaf elətdirib, buna öz evinin zirzəməsində gənclərin ardıcıl mövzuları, öz həvəsi və canyananlığı ilə nail olub.

"Lənkəran Ensiklopedik Məlumat" kitabındaki yazıda deyilir: "Tokat işlədiyi illərdə idman ustası Fəxrəddin Məmmədovla birlikdə Lənkəranda şəhər idman komitəsi nəzdində boks idman məktəbini yaratmışdır (1976). Məşq üçün yər olmadığından 1982-ci ildə Liman şəhərindəki yaşayış evinin zirzəməsində boks idman zalı təşkil etmişdir. 1987-ci ildə təşəbbüs ilə Liman şəhərində İdman Sağlamlıq Kompleksi tikilmişdir. Burada 1991-ci ildə Lənkəran Ərəzi "Neftçi" idman Cəmiyyəti yaradılmış, onun sədri seçilmişdir. 1995-ci ildə avqust ayında isə "Post" ərazi idman klubunu təsis etmişdir. 1998-ci ildən "Neftçi" idman klubu adlanır. I Beynəlxalq dərəcəli idman ustası, II id-

dova həsr edilmişdir".

Kitabda diqqət çəkən məqamlardan biri də budur ki, 1970-ci ildən bəri Əlizadə Əsədovun idman sahəsindəki çoxilik fəaliyyəti öz eksesini təpib. Topluda oxucuya toqdim olunmuş yazılarının müəlliflərin - Saleh Salahzadənin, Ağalar İdrisoğlunun, İdris Şükürlün, Səyavuş Süleymanlının, Cavid Allahverdiyevin, Etibar Əhədovun, Nizami Hüseynovun, Musa Xanbabayevin, Seyran Yədullağlunun, İltifat Möhərrəmovun, Əliməmməd Ağazadənin, Ağaddin Bababayevin, Xudaverdi Cavadovun, Dadruz Rəşidoğlunun, və s. müəlliflərin Əlizadə Əsədov barədə qələmə alıqları overik, müsahibe, məqale, reportaj, xəbor və s. yazıları, müxtəlif şeirləri onu bizi də yaxından tanıdır, müxtəlif illərdə qazandığı uğurlarına güzgü tutur, boks idmanı sahəsindəki problemləri üzə çıxarır, gənclərin fiziki və mənəvi tərbiyəsində idmanın rolunu diqqətə çatdırır. Kitabda onun zəhmətinə verilmiş layiqli qiymət öz təcəssümünə təpib.

Əlizadə Əsədov barədə yازılmış hər bir kitab, layiq göründüyü mükafatlar onun ömrünün bir mərhələsini əhatə edir. O, Azərbaycanın, eləcə də Lənkərannın idman şərəfini bugün də layiqincə qoruyur, 65 yaşının tamamında ömrünün ən qaynar, yaddaqalan, forahlı çəşidini yaşayır. Biz onun hər bir uğuruna sevinir, tanınmış boks ustasını, ziyalını, müəllimini, ictimaiyyətçini, xeyirxah insanı sidq-ürəkdən təbrik edir, ona ən xoş diləyimizi bildiririk.

İdris Şükürlü
Məməkdar jurnalıst

Təxminən 1983-cü il idi. O vaxtı mən məktəbliydim və o vaxtın ən müasir texnikası olan maqnitafonlardan bizim evdə də vardi. Adı yadımdan çıxmaz: "Romantika".

Atam o maqnitafonu altı evə götürdən necə sevindiyimizi indi də unutmuram. Maqnitafonun üstündə bir dənə də boş kasset vardi. Qardaşım səhər o kasetti götürüb

mış "aludəçi"lər də yaşayırılar. Bax ilk dəfə Rəmişin ifasında "Lal Taryelin toyu" kassetini dinleyəndə haldan-hala təbdən- təbə düdükdür. Hətta o vaxt mənə elə gəldi ki, musiqi sədaları altında çox əsəbləşmişəm. Atam, mən, qardaşım... dinməzəcə, gözümüzü qırpmadan, acıqlıklärə musiqiñə sehrindəyik. Amma nə idi, qəflətən bizi əsəbləşdirən...? O illərdən çox zaman

lıq ayırdı və elə o an da əsəbləşirdi Rəmiş. Bax onda o "aludəçi"nin də hayifini o gitaranın səsinə, həmin musiqiye qoşulub əsəbləşirdik... Özünən ruh halını bize belə ötürürdü Rəmiş...

Cox iller keçdi. 2007-ci il idi. Bir gün təsadüfən o böyük

Ovsunçu

ovsunçunu işlədiyim "Ödalət" qəzetinin redaksiyasında gördüm. İlk dəfə idi ki, onu canlı-canlı gördürüm və elə bəl çox yaxın qohumumu görəməsdüm.

Bir başa yanına qədim. "Salam -məleykim" elədik. Düz iki dəfə ağzımı neçə illər məni narahat edən sözə doldurub sual vermək istədim: "Rəmiş müəllim, əliniz gitaranın simlərinə dəyəndə hər gedirsiniz?"

Deyə bilmədim. Dedim, birdən uşaqlar zarafata salıb, güləcəklər ki, saa lazımdı?

- Rəmiş müəllim....
- Hə....
- Mənnən şəkil çəkdirəsən?

- Gə, gə, dur yanında.

Kaş ki, soruşaydım... Rəmiş gitara ilə birgə gedib, ziyyət etdiyi yerlərə indi bir dəfəlik gedib və bir daha dönməmək şərti ilə...

Yenə Rəmişin və sehirlili gitaranın səsi gəlir. "Lal Taryelin toyu" deyil, amma daha oynaq bir musiqidir. Dinləyirəm, dinləyirəm... Rəmişin sevindiyini hiss edirəm... İndi hüznənə bilmirəm, heç kədərlənmirəm də, hətta azacı sevinirəm də...

Tapa bilmədilər, təbii ki... Amma o səssizliyin içinde, o "aludəçi"lərin arasında hansı bir heyretli sosin sahibinin "Pahh atonna, mələdir eyyy", "Allah, Allah", "Bu aleldə ifa etmək deyil, bu aleltə birləşdə yanmaq-tökülməkdi", "Bu bir gitaranın, bir Rəmişin göylərdəki nə qədər, mələk vardi, müqəddəs vardi, onları ovsunlaması, onları ovsunlayıb diz üstə gətirməsidi".

Aha, aludəgilərin o heyretli səsi Rəmişin gitarası ilə ziyyət etdiyi, çəkildiyi bilinməzləklərə bəlkə də bir an-

Ronaldonun rekordunu təkrarladı

"Mançester Yunayted"ın futbolçusu Markus Reşford komandanın sabiq futbolçusu Kristiano Ronaldo ya məxsus rekordu təkrarlayıb. Qol az xəbər verir ki, gənc hücumçu Avropa Liqasının 1/4 final mərhələsində "Qranada" ilə görüşdə (2:0) fərqlənərək bu mövsüm avrokubokslarda vurdugu gol sayı 8-ə çatdırıb. Markus qollarından 6-na Çempionlar Liqası, 2-nə Avropa Liqasında imza atıb.

Bununla da Reşford klub tarixinin rekordunu təkrarlayıb.

Aqil Abbas alim

Fərid Ələkbərinin

vaxtsız vəfatından kədərləndiyini bildirir və mərhumun doğmalarına dərin hüznələ başsağlığı verir.

"Zəfər qalası" qəzetinin baş redaktoru Natel-la Asena və Ədilə Ağabəyli qəzetin baş məsləhətçisi Akif Qurbanova həyat yoldaşı Aliye xanımın vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznələ başsağlığı verirlər.

Astara rayon Ərçivan kənd sakini Hüseynov Rauf Həbib oğlunun adına Astara rayon Ağrar İlahat Komissiyası tərəfindən 24 noyabr 2003-cü ildə 06 sayılı qərar ilə verilmiş Torpaq sahəsinin plan və ölçüsü (AN492791, AN 492790) idтиy üçün etibarsız sayılır.

Tiraj: 2000

Sifariş: 82

Çapa imzalanmışdır:
09.04.2021

Təsisçi və baş məsləhətçi:
Aqil Abbas

Baş redaktor:
İradə Tunçay

Qəzet "Ödalət" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb sehifələnmiş və "Son dakika" MMC Nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

KAPITAL Bankın 1 sayılı Nəsimi rayon filialı.

Kod: 200112 h/h

Müxbir hesab: 0137010001994

S.W.I.F.T. Bik: AIIBAZ 2xhesab N:

380700194110045111 VOEN: 1300456161

İndeks: 0107 Qeydiyyat nömrəsi 100

Ünvan: Bakı AZ 1073, Mətbuat prospekti, 529-cu mahalla,

"AZƏRBAYCAN" nəşriyyatı, 6-ci mərtəbə.

Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26

adaletqezeti@rambler.ru

adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

16 ƏDALƏT •

10 aprel 2021-ci il